

UNIVERSITY of NICOSIA

**ΕΞ' ΑΠΟΣΤΑΣΕΩΣ
ΚΟΙΝΟ ΜΕΤΑΠΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
στην
ΤΡΑΠΕΖΙΚΗ, ΛΟΓΙΣΤΙΚΗ ΚΑΙ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ**

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

*Η Συμβολή του Εσωτερικού και Εξωτερικού Ελέγχου στην Αντιμετώπιση των
Λογιστικών Απατών*

Συντάκτης: Ρούσσου Νικολέτα

Αριθμός Μητρώου: std170201

Επιβλέπων Καθηγητής: Λοής Πέτρος

Ακαδημαϊκό Έτος: 2025-2026

Ευχαριστίες

Με την ολοκλήρωση της παρούσας διπλωματικής εργασίας, θα ήθελα να εκφράσω τις θερμές μου ευχαριστίες σε όλους όσους συνέβαλαν, άμεσα ή έμμεσα, στην εκπόνηση της.

Αρχικά ευχαριστώ θερμά όλους τους καθηγητές του μεταπτυχιακού προγράμματος για τις πολύτιμες γνώσεις και τη βοήθεια μου παρείχαν κατά τη διάρκεια της φοίτησης μου στο Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο.

Ειδικότερα, θα ήθελα να ευχαριστήσω τον επιβλέποντα καθηγητή μου, κύριο Πέτρο Λοή, για την πολύτιμη καθοδήγηση, την στήριξη και τις ουσιαστικές συμβουλές που μου παρείχε καθ' όλη τη διάρκεια της εργασίας.

Τέλος, θα ήθελα να ευχαριστήσω ιδιαίτερα τα μέλη της οικογένειας μου για την αμέριστη υποστήριξη και την ενθάρρυνση που μου προσέφεραν όλα αυτά τα χρόνια των σπουδών μου. Χωρίς τη δική τους συμπαράσταση, η επίτευξη αυτού του στόχου δε θα ήταν δυνατή.

Περίληψη

Η παραποίηση οικονομικών στοιχείων και οι λογιστικές απάτες αποτελούν σοβαρό κίνδυνο για τη διαφάνεια και αξιοπιστία των επιχειρήσεων. Η αντιμετώπιση αυτών των φαινομένων συνδέεται άμεσα με τη λειτουργία εσωτερικού και εξωτερικού ελέγχου, οι οποίοι δρουν ως μηχανισμοί ανίχνευσης και αποτροπής παρατυπιών. Στόχος της παρούσας διπλωματικής εργασίας είναι να διερευνηθεί ο ρόλος και η συμβολή του εσωτερικού και εξωτερικού ελέγχου στην πρόληψη, εντοπισμό και καταστολή λογιστικών απατών, εστιάζοντας τόσο σε θεωρητικό όσο και σε πρακτικό επίπεδο. Η μελέτη περιλαμβάνει ανασκόπηση σχετικής βιβλιογραφίας, ανάλυση κανονιστικού πλαισίου, καθώς και παρουσίαση ενδεικτικών περιπτώσεων.

Λέξεις Κλειδιά: Απάτη, Έλεγχος, Εντοπισμός, Πρόληψη, Οικονομικές Καταστάσεις.

Κατάλογος Πινάκων - Διαγραμμάτων και Σχημάτων

Σχήμα 2.1 Το Τρίγωνο της Απάτης.....	12
Διάγραμμα 2.1 Τύποι και Συχνότητα Λογιστικής Απάτης.....	13
Σχήμα 2.2 Πλαίσιο Συστήματος Εσωτερικού Ελέγχου.....	15
Σχήμα 2.3 Διάγραμμα Δομής Εταιρικής Διακυβέρνησης.....	16
Σχήμα 2.4 Διαδικασία Εξωτερικού Ελέγχου.....	18
Σχήμα 4.1 Το Χρονικό του Σκανδάλου της Enron.....	39
Σχήμα 4.2 Αλληλεπίδραση Μηχανισμών Ελέγχου και Διακυβέρνησης.....	46
Πίνακας 5.1 Επισκόπηση Περιπτώσεων Λογιστικής Απάτης.....	50
Πίνακας 5.2 Μέτρα Πρόληψης Λογιστικής Απάτης.....	54
Διάγραμμα 5.1 Αποφυγή Λογιστικής Απάτης.....	55

Πίνακας Περιεχομένων

Ευχαριστίες	2
Περίληψη.....	3
Κατάλογος Πινάκων - Διαγραμμάτων και Σχημάτων	4
Κεφάλαιο 1: Εισαγωγή.....	7
1.1 Στόχοι και Σκοπός της Εργασίας	7
1.2 Ερευνητικά Ερωτήματα	8
1.3 Δομή και Μεθοδολογία Μελέτης	10
Κεφάλαιο 2: Ανασκόπηση Βιβλιογραφίας	11
2.1 Λογιστική Απάτη: Επισκόπηση και Τύποι.....	11
2.2 Εσωτερικός Έλεγχος και Πρόληψη Λογιστικής Απάτης	13
2.3 Εντοπισμός Απάτης και Εξωτερικός Έλεγχος	17
2.4 Συνεργασία Εσωτερικού και Εξωτερικού Ελέγχου στην Ανίχνευση Απάτης και οι Σύγχρονες Εξελίξεις.....	18
2.5 Περιορισμοί του Ελέγχου στην Ανίχνευση Απάτης και Αναδυόμενες Προκλήσεις	20
2.6 Η Λειτουργία των Επιτροπών Ελέγχου και της Εταιρικής Διακυβέρνησης στην Καταπολέμηση της Λογιστικής Απάτης	23
2.7 Τεχνητή Νοημοσύνη και Καταπολέμηση της Λογιστικής Απάτης	25
Κεφάλαιο 3: Μεθοδολογία Έρευνας.....	27
3.1 Τύπος και Σχεδιασμός Έρευνας	27
3.2 Εργαλεία Έρευνας	28
3.2.1. Συστηματική Ανασκόπηση της Βιβλιογραφίας	28
3.3.2. Ανάλυση Μελετών Περιπτώσεων	29
3.2.3. Σκεπτικό για τα Εργαλεία Έρευνας	29
3.3 Τεχνικές Συλλογής Δεδομένων και Δείγματος	30
3.4 Διαδικασία Ανάλυσης Δεδομένων	31
3.5 Περιορισμοί Έρευνας και Ηθικά Ζητήματα.....	32
Κεφάλαιο 4: Ανάλυση και Ερευνητικά Ευρήματα.....	33
4.1 Παρουσίαση και Ανάλυση Αποτελεσμάτων	33
4.1.1 Τυπικοί Τύποι Λογιστικής Απάτης που Εντοπίζονται στη Βιβλιογραφία.....	34
4.1.2 Παράγοντες Κινδύνου Απάτης και Οργανωτικοί Παράγοντες	34

4.1.3 Αδυναμίες στον Εσωτερικό Έλεγχο και η Επίδρασή τους στην Ανίχνευση Απάτης	35
4.1.4 Περιορισμοί του Εξωτερικού Ελέγχου στην Ανίχνευση Απάτης	36
4.1.5 Η Λειτουργία της Τεχνολογίας στην Πρόληψη και Ανίχνευση Απάτης	37
4.2 Μελέτες Περιπτώσεων	38
4.2.1 Το Σκάνδαλο της Enron	38
4.2.2 Μελέτη Περίπτωσης 2: Το Σκάνδαλο στην Wirecard	41
4.2.3 Μελέτη Περίπτωσης 3: Το Σκάνδαλο της Folli Follie.....	42
4.3 Ανάλυση και Ερμηνεία των Αποτελεσμάτων	45
4.3.1 Η Σύνδεση Μεταξύ Οργανωτικών Δομών και Τύπων Απάτης	45
4.3.2 Αποτελεσματικότητα των Λειτουργιών Εσωτερικού Ελέγχου	46
4.3.3 Το Κενό Προσδοκιών και οι Περιορισμοί του Εξωτερικού Ελέγχου	47
4.3.4 Η Αυξανόμενη Συμβολή της Τεχνολογίας στην Ενίσχυση των Διαδικασιών Ελέγχου	48
4.3.5 Γενική Ανάλυση σε Συνάρτηση με τα Ερευνητικά Ερωτήματα	48
Κεφάλαιο 5: Συμπεράσματα και Προτάσεις	49
5.1 Τα Ολοκληρωμένα Συμπεράσματα της Μελέτης	49
5.2 Προτάσεις Βασισμένες σε Θεωρία και σε Τεκμήρια και Προσανατολισμένες στην Πράξη	52
5.2.1 Προτάσεις για Εταιρείες και Ελεγκτές	52
5.2.2 Πρακτικές Συστάσεις.....	55
5.3 Προτάσεις για Μελλοντικές Μελέτες	56
Βιβλιογραφία	58
<i>Ελληνική Βιβλιογραφία.....</i>	<i>58</i>
<i>Ξένη Βιβλιογραφία</i>	<i>58</i>

Κεφάλαιο 1: Εισαγωγή

1.1 Στόχοι και Σκοπός της Εργασίας

Η αξιοπιστία και η διαφάνεια των οικονομικών δεδομένων έχουν γίνει κρίσιμα στοιχεία για την εμπιστοσύνη των επενδυτών και την οικονομική σταθερότητα στο σύγχρονο οικονομικό περιβάλλον, το οποίο χαρακτηρίζεται από αυξανόμενη πολυπλοκότητα, παγκοσμιοποίηση και ταχεία τεχνολογική πρόοδο. Η αποτελεσματικότητα των χρηματοπιστωτικών αγορών, η εμπιστοσύνη των ενδιαφερόμενων μερών και η νομιμότητα των πρακτικών των επιχειρήσεων απειλούνται σοβαρά από τη λογιστική απάτη καθώς και την χειραγώγηση των οικονομικών καταστάσεων. Πολυάριθμα εθνικά και παγκόσμια χρηματοοικονομικά σκάνδαλα έχουν αναδείξει ότι η λογιστική απάτη μπορεί να συμβεί ακόμη και σε μεγάλες, καθιερωμένες επιχειρήσεις, συχνά λόγω ανεπαρκούς εποπτείας και ελαττωμάτων στα υπάρχοντα συστήματα ελέγχου.

Κύριος στόχος της παρούσας διπλωματικής εργασίας είναι να διερευνήσει με ποιους τρόπους οι εσωτερικοί και εξωτερικοί έλεγχοι μπορούν να βοηθήσουν στον εντοπισμό και την καταπολέμηση της λογιστικής απάτης. Σκοπός λοιπόν της παρούσας μελέτης είναι να εξετάσει πώς οι διαδικασίες ελέγχου λειτουργούν ως μέσα για την ενίσχυση της εταιρικής διακυβέρνησης και τη διατήρηση της ακρίβειας των οικονομικών αναφορών. Η παρούσα εργασία δίνει ιδιαίτερη έμφαση στην κατανόηση των συμπληρωματικών λειτουργιών των εσωτερικών και εξωτερικών ελεγκτών, καθώς και στην αποτελεσματικότητά τους στον εντοπισμό ανωμαλιών και δόλιας δραστηριότητας.

Με βάση τα παραπάνω, οι κύριοι στόχοι της διπλωματικής εργασίας είναι:

- να εξετάσει την έννοια και τις εκδηλώσεις της λογιστικής απάτης.
- να διερευνήσει τη λειτουργία και τις υποχρεώσεις του εσωτερικού ελέγχου στον εντοπισμό και την πρόληψη της απάτης.
- να αξιολογήσει πώς ο εξωτερικός έλεγχος βελτιώνει την αξιοπιστία και τη διαφάνεια των χρηματοοικονομικών καταστάσεων.
- να εξετάσει το πώς η διαχείριση κινδύνων απάτης ενισχύεται από την αλληλεπίδραση μεταξύ των δραστηριοτήτων εσωτερικού και εξωτερικού ελέγχου.

- να επισημάνει τη προσοχή της επιστημονικής κοινότητας σε σύγχρονα ζητήματα και νέες εξελίξεις στον έλεγχο, όπως η εφαρμογή τεχνολογιών αιχμής.

1.2 Ερευνητικά Ερωτήματα

Προκειμένου να διερευνηθεί μεθοδικά ο ρόλος του εσωτερικού και εξωτερικού ελέγχου στην αναγνώριση και πρόληψη της λογιστικής απάτης, έχει αναπτυχθεί ένα σύνολο ερευνητικών ερωτημάτων με βάση τους στόχους και τον σκοπό της παρούσας μελέτης. Επειδή καθορίζουν τις παραμέτρους της ανάλυσης και εγγυώνται ότι η μελέτη παραμένει επικεντρωμένη στους βασικούς της στόχους, τα ερευνητικά ερωτήματα λειτουργούν ως ένα ουσιαστικό πλαίσιο. Τα ερωτήματα της παρούσας εργασίας καλύπτουν τόσο τις θεωρητικές όσο και τις πρακτικές πτυχές του ελέγχου, καθώς η λογιστική απάτη αποτελεί μια έννοια περίπλοκη και πολυδιάστατη.

Η λογιστική απάτη μπορεί να προέλθει από μια ποικιλία οργανωτικών, κανονιστικών και συμπεριφορικών αιτιών. Ως αποτέλεσμα, το πρώτο ερευνητικό ερώτημα αφορά το να εντοπιστούν και να κατηγοριοποιηθούν οι πιο διαδεδομένες μορφές λογιστικής απάτης που συναντώνται στις σύγχρονες επιχειρήσεις, μαζί με τους υποκείμενους παράγοντες που καθιστούν δυνατές αυτές τις πρακτικές. Η αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας των διαδικασιών ελέγχου απαιτεί την κατανόηση αυτών των μορφών και αιτιών.

Επιπλέον, αξιολογώντας τα συστήματα εσωτερικού ελέγχου, τις διαδικασίες διαχείρισης κινδύνου και τις δομές διακυβέρνησης, είναι ξεκάθαρο πως ο εσωτερικός έλεγχος διαδραματίζει έναν κρίσιμο ρόλο στις επιχειρήσεις. Επομένως, μέσω της συνεχούς παρακολούθησης και αξιολόγησης, η παρούσα εργασία ερευνά το πώς οι λειτουργίες εσωτερικού ελέγχου βοηθούν στον έγκαιρο εντοπισμό των κινδύνων απάτης και στην πρόληψη της δόλιας δραστηριότητας. Δίνεται ιδιαίτερη προσοχή στα μέσα, τις μεθόδους και την μεθοδολογία που χρησιμοποιούν οι εσωτερικοί ελεγκτές.

Σχετικά με τους εξωτερικούς ελέγχους, είναι έλεγχοι που παρέχουν μια ανεξάρτητη διασφάλιση σχετικά με την ακρίβεια και την αξιοπιστία των οικονομικών καταστάσεων. Συνεπώς, ο βαθμός στον οποίο οι εξωτερικοί ελεγκτές είναι σε θέση να εντοπίσουν σημαντικές ανακρίβειες που προκαλούνται από απάτη και τα εμπόδια που αντιμετωπίζουν κατά την εκτέλεση αυτού του καθήκοντος αποτελούν ένα ακόμα σημαντικό θέμα προς μελέτη. Η εργασία εξετάζει επίσης πώς οι νομοθετικοί

περιορισμοί και τα ελεγκτικά πρότυπα επηρεάζουν την αποτελεσματικότητα των διαδικασιών εξωτερικού ελέγχου.

Εκτός των παραπάνω η παρούσα μελέτη εξετάζει περαιτέρω τον βαθμό συνεργασίας και ανταλλαγής πληροφοριών μεταξύ των δύο ελεγκτικών ρόλων, καθώς οι εσωτερικοί και εξωτερικοί ελεγκτές εργάζονται συχνά ταυτόχρονα. Ένας ακόμα στόχος της είναι να διαπιστωθεί εάν ο βελτιωμένος συντονισμός μπορεί να μειώσει τον κίνδυνο του ελέγχου και να βελτιώσει τα αποτελέσματα ανίχνευσης απάτης. Η εργασία ολοκληρώνεται συζητώντας τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι ελεγκτές σε ένα ταχέως εξελισσόμενο επιχειρηματικό περιβάλλον που χαρακτηρίζεται από περίπλοκα χρηματοοικονομικά μέσα, ανάπτυξη συστημάτων απάτης και τεχνολογικές βελτιώσεις.

Τα ακόλουθα αποτελούν μια σύνοψη των κύριων ερευνητικών ερωτημάτων της μελέτης όπως αυτά αναλύθηκαν στην παρούσα ενότητα:

- Ποιοι τύποι λογιστικής απάτης είναι οι πιο διαδεδομένοι στις σύγχρονες επιχειρήσεις και ποιες είναι οι υποκείμενες αιτίες τους;
- Ποιος είναι ο ρόλος του εσωτερικού ελέγχου στην πρόληψη και τον έγκαιρο εντοπισμό της λογιστικής απάτης;
- Ποιος είναι ο ρόλος του εξωτερικού ελέγχου στον εντοπισμό ψευδών οικονομικών αναφορών και στην εγγύηση της ακρίβειας των οικονομικών καταστάσεων;
- Σε ποιο βαθμό βελτιώνει η συνεργασία μεταξύ εσωτερικών και εξωτερικών ελεγκτών την αποτελεσματικότητα των συστημάτων ανίχνευσης απάτης;
- Ποια σύγχρονα εμπόδια και περιορισμοί επηρεάζουν την ικανότητα των ελεγκτών να καταπολεμούν τη λογιστική απάτη στο τρέχον επιχειρηματικό κλίμα;

Αυτά τα ερευνητικά ερωτήματα παρέχουν μια διεξοδική διερεύνηση του ρόλου που διαδραματίζουν ο εσωτερικός και ο εξωτερικός έλεγχος στην πρόληψη της λογιστικής απάτης και προσφέρουν ένα οργανωμένο πλαίσιο για τη μελέτη που διεξάγεται στα επόμενα κεφάλαια.

1.3 Δομή και Μεθοδολογία Μελέτης

Προκειμένου να διερευνηθεί πλήρως η λειτουργία του εσωτερικού και εξωτερικού ελέγχου στον εντοπισμό και την πρόληψη της λογιστικής απάτης, η παρούσα διπλωματική χρησιμοποιεί μια ποιοτική ερευνητική μεθοδολογία. Δεδομένου ότι το θέμα που μελετάται περιλαμβάνει περίπλοκες οργανωτικές διαδικασίες, κρίσεις εμπειρογνομόνων, νομικά πλαίσια και στοιχεία συμπεριφοράς που είναι δύσκολο να αποτυπωθούν επαρκώς χρησιμοποιώντας ποσοτικές προσεγγίσεις, μια ποιοτική μεθοδολογία θεωρείται περισσότερο αποδεκτή ως προς την απάντηση των ερευνητικών ερωτημάτων. Η απόκτηση μιας εις βάθος κατανόησης των διαδικασιών ελέγχου και του πόσο καλά λειτουργούν για την καταπολέμηση της παραπλάνησης μέσω εσφαλμένων χρηματοοικονομικής αναφορών είναι ο κύριος στόχος της μελέτης.

Η κύρια τεχνική που χρησιμοποιείται για τη συλλογή δεδομένων είναι η διεξοδική αξιολόγηση της ακαδημαϊκής βιβλιογραφίας, των επαγγελματικών προτύπων ελέγχου, των κανονιστικών κειμένων και των εκθέσεων από εθνικές και διεθνείς ελεγκτικές αρχές. Η παρούσα ανασκόπηση παρέχει τα θεωρητικά θεμέλια της μελέτης, τα οποία επιτρέπουν επίσης τον εντοπισμό σημαντικών ιδεών, μοντέλων και βέλτιστων πρακτικών σχετικά με τη λογιστική απάτη και τον έλεγχο. Μεταξύ των αξιόπιστων πηγών που δίνεται έμφαση είναι τα επιστημονικά περιοδικά με αξιολόγηση από διεθνή επιστημονικές επιτροπές, τα διεθνή ελεγκτικά πρότυπα και οι δημοσιεύσεις από επαγγελματικές ενώσεις ελεγκτών.

Η μελέτη περιλαμβάνει μια ποιοτική ανάλυση συγκεκριμένων μελετών περιπτώσεων που αφορούν λογιστικές απάτες σε ελληνικούς και διεθνείς οργανισμούς, εκτός από την ανασκόπηση της βιβλιογραφίας. Τα δευτερογενή δεδομένα που περιλαμβάνονται σε αυτές τις μελέτες περιπτώσεων προήλθαν από δημόσια προσβάσιμες πηγές, όπως δελτία τύπου, οικονομικές καταστάσεις, εκθέσεις ελέγχου και δημοσιευμένα άρθρα. Η πρακτική επίδειξη του τρόπου λειτουργίας των διαδικασιών εσωτερικού και εξωτερικού ελέγχου σε πραγματικές καταστάσεις καθίσταται δυνατή με τη χρήση μελετών περιπτώσεων, οι οποίες επίσης τονίζουν τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα καθεμίας.

Για την εξέταση των πληροφοριών που συλλέγονται χρησιμοποιείται θεματική και συγκριτική ανάλυση. Αυτή η μέθοδος καθιστά δυνατό τον εντοπισμό σημαντικών μεταβλητών κινδύνου, επαναλαμβανόμενων μοτίβων και κρίσιμων κριτηρίων ελέγχου

για την ανίχνευση και την πρόληψη της απάτης. Διευκολύνει επίσης τη σύγκριση των πραγματικών αποτελεσμάτων που παρατηρούνται στις υπό μελέτη καταστάσεις με θεωρητικές προβλέψεις. Το σχετικό κεφάλαιο αναγνωρίζει και αντιμετωπίζει τυχόν ερευνητικούς περιορισμούς, όπως η διαθεσιμότητα δεδομένων και η πιθανή υποκειμενικότητα στην ερμηνεία.

Η δομή της ερευνητικής εργασίας έχει σχεδιαστεί έτσι ώστε να εγγυάται σαφήνεια και λογική πρόοδο. Στο Κεφάλαιο 1 παρουσιάζεται το ερευνητικό θέμα, περιγράφονται οι στόχοι και ο σκοπός της μελέτης, παρουσιάζονται τα ερευνητικά ερωτήματα και εξηγείται η επιλεγμένη μεθοδολογία. Στο Κεφάλαιο 2 δίνεται μια διεξοδική εξέταση της βιβλιογραφίας σχετικά με τη λογιστική απάτη, τον εσωτερικό και εξωτερικό έλεγχο, καθώς και τα τρέχοντα ζητήματα και τις τεχνολογικές εξελίξεις. Ο σχεδιασμός της έρευνας, οι πηγές δεδομένων και οι αναλυτικές μέθοδοι καλύπτονται σε βάθος στο Κεφάλαιο 3. Μια επιλογή μελετών περίπτωσης και μια συζήτηση των ευρημάτων της έρευνας παρουσιάζονται στο Κεφάλαιο 4. Τέλος, το Κεφάλαιο 5 ολοκληρώνει την παρούσα εργασία συνοψίζοντας τα βασικά ευρήματα της μελέτης και παρέχοντας χρήσιμες προτάσεις και μελλοντικούς ερευνητικούς τομείς.

Κεφάλαιο 2: Ανασκόπηση Βιβλιογραφίας

2.1 Λογιστική Απάτη: Επισκόπηση και Τύποι

Η λογιστική απάτη ορίζεται ως η εκούσια χειραγώγηση, εξαπάτηση ή παράλειψη οικονομικών πληροφοριών με στόχο την εξαπάτηση των χρηστών των οικονομικών καταστάσεων (ACFE, 2022). Συχνά λαμβάνει χώρα για να δοθεί μια ψευδής εντύπωση για την οικονομική επιτυχία ή την κατάσταση ενός οργανισμού και αποτελεί παραβίαση των νομικών πλαισίων, των λογιστικών προτύπων και των ηθικών αξιών. Η λογιστική απάτη διακρίνεται από την πρόθεση, την απόκρυψη και την επιδίωξη ατομικού ή επιχειρηματικού κέρδους, σε αντίθεση με τα ακούσια λογιστικά λάθη (Dechow et al., 2011).

Η ακαδημαϊκή βιβλιογραφία αναγνωρίζει ότι η λογιστική απάτη είναι ένα περίπλοκο φαινόμενο που επηρεάζεται από μια σειρά οργανωτικών, περιβαλλοντικών και ατομικών παραγόντων. Το Τρίγωνο της Απάτης, το οποίο δημιουργήθηκε για πρώτη φορά από τον Cressey το 1953, είναι ένα από τα πιο σημαντικά θεωρητικά πλαίσια για

την κατανόηση της δόλιας συμπεριφοράς κατά την σύνταξη λογιστικών καταστάσεων. Αυτό το παράδειγμα δηλώνει ότι τρεις παράγοντες - η πίεση, η ευκαιρία και η ορθολογικοποίηση - συνδυάζονται για να προκαλέσουν την απάτη. Ενώ η ευκαιρία συνήθως παράγεται από ανεπαρκείς μηχανισμούς εσωτερικού ελέγχου και ανεπαρκή παρακολούθηση, η πίεση μπορεί να προέρχεται από προσωπικά οικονομικά κίνητρα, μη ρεαλιστικές προσδοκίες απόδοσης ή υφιστάμενη οικονομική κρίση. Η ορθολογικοποίηση μειώνει την ηθική σύγκρουση επιτρέποντας στους ανθρώπους να υπερασπίζονται την ανήθικη συμπεριφορά ως παροδική ή αποδεκτή (Lois et al., 2022).

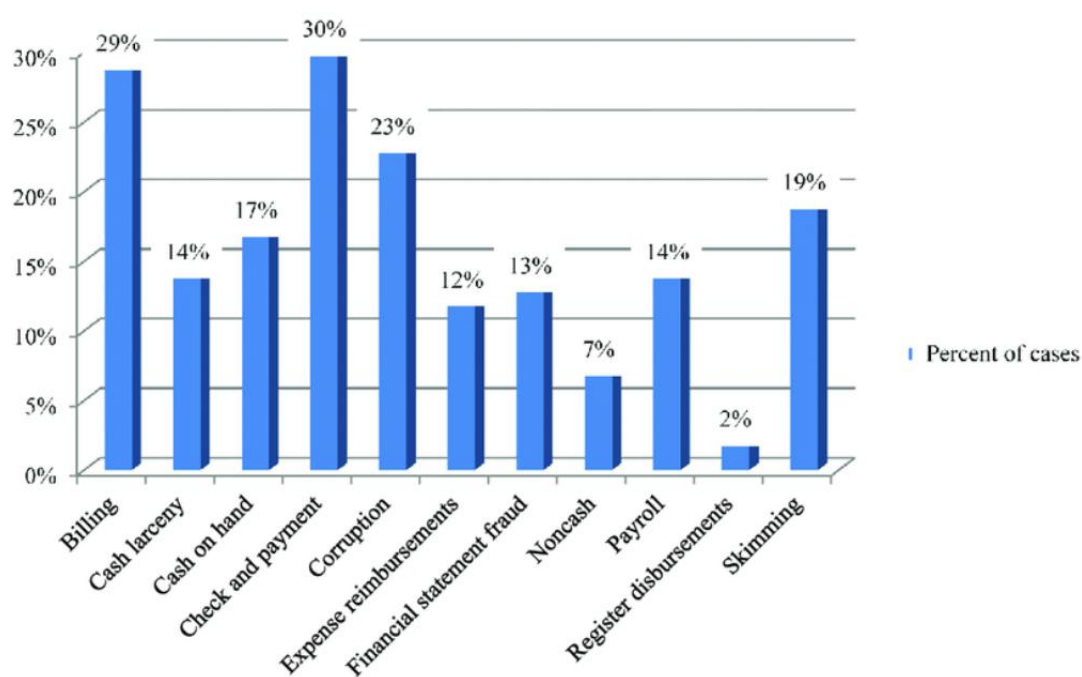
Σχήμα 2.1 Το Τρίγωνο της Απάτης (Σπηλιωτόπουλος, 2021)

Η υπεξαίρεση παγίων και κυκλοφορόντων στοιχείων , και η διαφοροποίηση της χρήσης αυτών των περιουσιακών στοιχείων ενός οργανισμού για προσωπικό όφελος, είναι ένας άλλος συνηθισμένος τύπος λογιστικής απάτης (ACFE, 2022). Η υπεξαίρεση περιουσιακών στοιχείων είναι πιο συχνή και μπορεί να διαπραχθεί από υπαλλήλους σε διαφορετικά οργανωτικά επίπεδα, ακόμη και αν ο οικονομικός αντίκτυπος μεμονωμένων περιστατικών είναι συνήθως μικρότερος από αυτόν της παραπλανητικής οικονομικής κατάστασης. Αυτό το είδος απάτης συνδέεται συχνά με κακή εποπτεία, ανεπαρκείς διαδικασίες αδειοδότησης και ακατάλληλο διαχωρισμό ρόλων.

Ένα άλλο σημαντικό υποσύνολο λογιστικής απάτης είναι η απάτη που σχετίζεται με τη διαφθορά. Η δωροδοκία, οι συγκρούσεις συμφερόντων και η κατάχρηση εξουσίας είναι παραδείγματα αυτού του τύπου, όπου οι άνθρωποι εκμεταλλεύονται τη θέση τους για να προωθήσουν τα δικά τους συμφέροντα (Transparency International, 2021). Οι

οικονομικές καταστάσεις επηρεάζονται συχνά έμμεσα από τη διαφθορά, καθώς οι παράνομες συναλλαγές μπορεί να αποκρύπτονται από λανθασμένες λογιστικές διαδικασίες ή κατασκευασμένα έγγραφα.

Η φύση της λογιστικής απάτης έχει αλλάξει λόγω των τεχνικών βελτιώσεων και του ολοένα και πιο περίπλοκου εταιρικού περιβάλλοντος, σύμφωνα με την πρόσφατη βιβλιογραφία. Τα ψηφιακά εργαλεία από την μία βοήθησαν στην καταπολέμηση των λογιστικών απάτων, αλλά από την άλλη δημιούργησαν βάσεις για νέες τεχνικές και μεθόδους απάτης. Οι παγκοσμιοποιημένες λειτουργίες, τα εξελιγμένα χρηματοοικονομικά μέσα και οι ψηφιακές συναλλαγές ανοίγουν πρόσθετους δρόμους για εξελιγμένα σχήματα απάτης, καθιστώντας την αναγνώριση των ελεγκτών πιο δύσκολη (Rezaee & Riley, 2010). Εξαιτίας αυτού, οι συμβατικές μέθοδοι ελέγχου από μόνες τους είναι συχνά ανεπαρκείς, υπογραμμίζοντας την αναγκαιότητα πιο ισχυρών εσωτερικών ελέγχων, επαγγελματικού σκεπτικισμού και εξελιγμένων αναλυτικών μεθόδων (Becerra Huamán et al., 2025).

Διάγραμμα 2.1 Τύποι και Συχνότητα Λογιστικής Απάτης. (Knezevic et al., 2019)

2.2 Εσωτερικός Έλεγχος και Πρόληψη Λογιστικής Απάτης

Ο εσωτερικός έλεγχος είναι απαραίτητος για την πρόληψη και τον εντοπισμό πιθανής λογιστικής απάτης στις επιχειρήσεις. Ο εσωτερικός έλεγχος προωθεί την

αποτελεσματική διαχείριση κινδύνου, καθώς και τις διαδικασίες εταιρικής διακυβέρνησης. Ορίζεται ως μια ανεξάρτητη, αντικειμενική δραστηριότητα διασφάλισης και συμβουλευτικής που αποσκοπεί στην δημιουργία αξίας και στην ενίσχυση των λειτουργιών ενός οργανισμού (ΠΑ, 2020). Η λειτουργία του εσωτερικού ελέγχου είναι ένα κρίσιμο εργαλείο εσωτερικής παρακολούθησης στο πλαίσιο της λογιστικής απάτης. Αξιολογεί την αποτελεσματικότητα και την επάρκεια των τμηματικών ελέγχων και εντοπίζει αδυναμίες που θα μπορούσαν να επιτρέψουν δόλιες δραστηριότητες.

Ένα καλά σχεδιασμένο σύστημα εσωτερικού ελέγχου θεωρείται ευρέως ως ένα από τα πιο αποτελεσματικά αποτρεπτικά μέτρα κατά της λογιστικής απάτης. Ο εσωτερικός έλεγχος, σύμφωνα με την Επιτροπή Χορηγών Οργανισμών της Treadway (COSO), αποτελείται από πρακτικές, πολιτικές και διαδικασίες που εφαρμόζονται για να παρέχουν ένα εύλογο επίπεδο διασφάλισης σχετικά με την ακρίβεια των οικονομικών αναφορών, την αποτελεσματικότητα και την αποδοτικότητα των λειτουργιών και την τήρηση των σχετικών νόμων και κανονισμών (COSO, 2013). Οι πιθανότητες απάτης αυξάνονται από αδύναμους ή κακώς κατασκευασμένους εσωτερικούς ελέγχους, ειδικά όταν υπάρχει ανεπαρκής εποπτική παρακολούθηση, ανεπαρκείς διαδικασίες εξουσιοδότησης ή ελλιπής διαχωρισμός ρόλων.

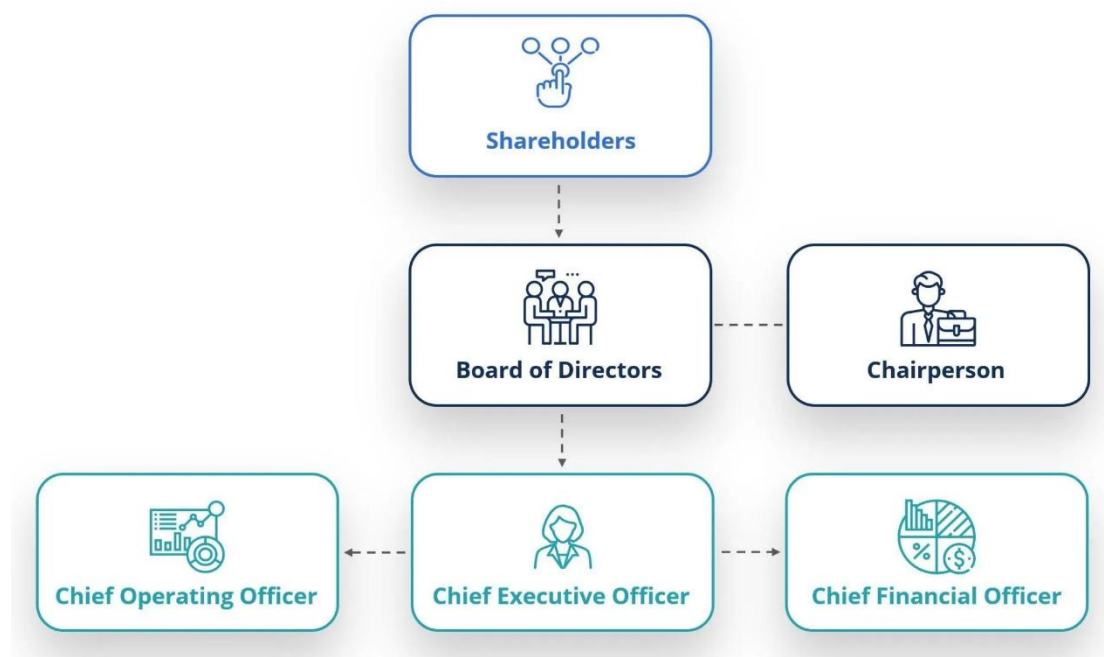
Σχήμα 2.2 Πλαίσιο Συστήματος Εσωτερικού Ελέγχου. (Zenya, 2024)

Αναλύοντας μεθοδικά τους κινδύνους απάτης και προσδιορίζοντας το εάν η διοίκηση έχει θεσπίσει κατάλληλα μέτρα ελέγχου για τη μείωση αυτών των κινδύνων, οι εσωτερικοί ελεγκτές βοηθούν στην πρόληψη της λογιστικής απάτης. Οι οργανισμοί μπορούν να καταναείμουν πιο αποτελεσματικά τους πόρους ελέγχου και να επικεντρωθούν σε κρίσιμες διαδικασίες όπως η αναγνώριση εσόδων, οι προμήθειες και η οικονομική αναφορά, χρησιμοποιώντας εσωτερικό έλεγχο βάσει κινδύνου, ο οποίος δίνει προτεραιότητα σε τομείς με υψηλότερη έκθεση σε απάτη (Drogalas et al., 2017). Οι εσωτερικοί ελεγκτές μπορούν να εντοπίσουν προειδοποιητικά σημάδια, ελαττώματα διαδικασίας ελέγχου και περίεργες συναλλαγές που μπορεί να υποδηλώνουν δόλια συμπεριφορά μέσω συνεχούς παρατήρησης και επαναλαμβανόμενων ελέγχων.

Εκτός από την πρόληψη, ο εσωτερικός έλεγχος είναι ζωτικής σημασίας για τον εντοπισμό λογιστικής απάτης. Για να εντοπίσουν αποκλίσεις ή παρατυπίες στα οικονομικά δεδομένα, οι εσωτερικοί ελεγκτές χρησιμοποιούν αναλυτικές τεχνικές, ουσιαστικές δοκιμές και γνώμη εμπειρογνομώνων. Οι εσωτερικοί ελεγκτές θα πρέπει να επιδεικνύουν επαγγελματικό σκεπτικισμό και να παραμένουν σε εγρήγορση για ενδείξεις απάτης καθ' όλη τη διάρκεια της διαδικασίας ελέγχου, παρόλο που η διοίκηση έχει την κύρια ευθύνη για την πρόληψη της απάτης (IIA, 2020). Οι εσωτερικοί ελεγκτές μπορούν να διεξάγουν ειδικές έρευνες ή να συνεργάζονται με τη διοίκηση και άλλους

παρόχους διασφάλισης για να διερευνήσουν πιθανή λανθάνουσα συμπεριφορά όταν εγείρονται ανησυχίες.

Η οργανωτική ανεξαρτησία και η εξουσία του εσωτερικού ελέγχου σχετίζονται άμεσα με το πόσο αποτελεσματικά καταπολεμά τη λογιστική απάτη. Σύμφωνα με τη βιβλιογραφία, τα τμήματα εσωτερικού ελέγχου βρίσκονται σε καλύτερη θέση να ενεργούν αμερόληπτα και να αμφισβητούν τις επιλογές της διοίκησης, όπως απαιτείται, όταν αναφέρονται λειτουργικά στην επιτροπή ελέγχου παρά στην εκτελεστική διοίκηση (Gramling et al., 2004). Τα ευρήματα και οι συστάσεις του εσωτερικού ελέγχου είναι πιο αξιόπιστα και έχουν μεγαλύτερο αντίκτυπο όταν έχουν ισχυρή υποστήριξη από την επιτροπή ελέγχου και το διοικητικό συμβούλιο.

Σχήμα 2.3 Διάγραμμα Δομής Εταιρικής Διακυβέρνησης. (Governance Work, 2025)

Ο εσωτερικός έλεγχος έχει όρια παρά τη σημασία του. Η αποτελεσματικότητά του μπορεί να μειωθεί από περιορισμούς στους πόρους, τη γνώση και τη διαθεσιμότητα πληροφοριών, ειδικά σε πολύπλοκους ή ιδιαίτερα διασκορπισμένους οργανισμούς. Επιπλέον, η διοίκηση μπορεί να ασκήσει πίεση στους εσωτερικούς ελεγκτές, κάτι που θα μπορούσε να υπονομεύσει την αντικειμενικότητά τους εάν δεν υπάρχουν οι κατάλληλες δικλίδες ασφαλείας (Rezaee, 2005). Ως αποτέλεσμα, ο εσωτερικός έλεγχος θα πρέπει να θεωρείται ως ένα ουσιαστικό αλλά συμπληρωματικό μέρος ενός

ευρύτερου πλαισίου για την εταιρική διακυβέρνηση και τη διαχείριση του κινδύνου απάτης.

Συνολικά, η λειτουργία του εσωτερικού ελέγχου αποτελεί βασικό στοιχείο στην καταπολέμηση της λογιστικής απάτης. Ενισχύοντας τους εσωτερικούς ελέγχους, προωθώντας την ηθική συμπεριφορά και ενισχύοντας τη διαφάνεια του οργανισμού, ο εσωτερικός έλεγχος συμβάλλει σημαντικά στην ακρίβεια και την αξιοπιστία της οικονομικής αναφοράς και υποστηρίζει τη μακροπρόθεσμη οργανωτική βιωσιμότητα.

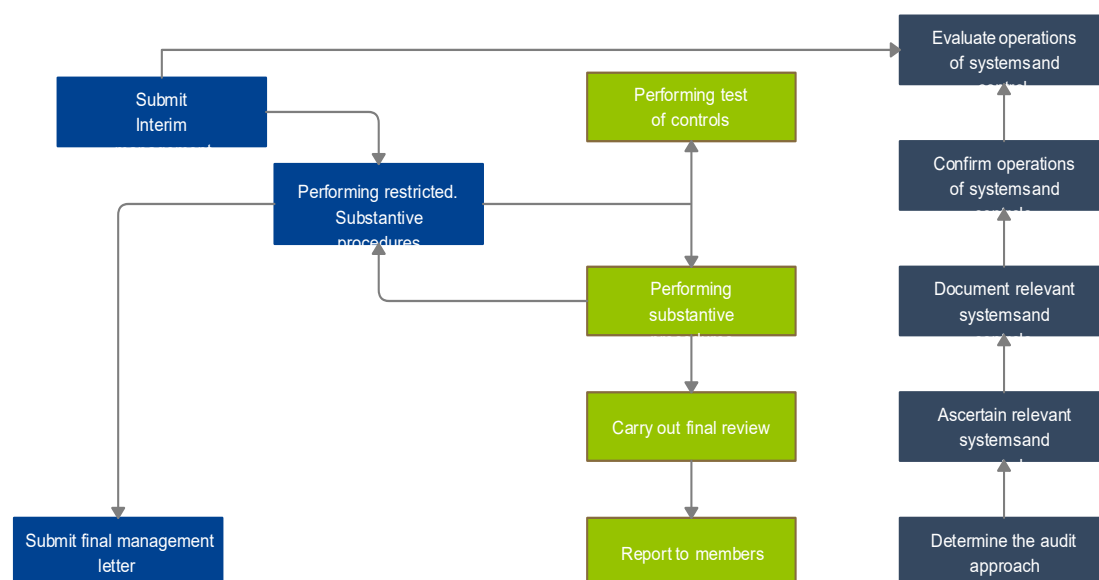
2.3 Εντοπισμός Απάτης και Εξωτερικός Έλεγχος

Ένα ακόμη βασικό εργαλείο για τη βελτίωση της αξιοπιστίας και της διαφάνειας των οικονομικών καταστάσεων είναι ο εξωτερικός έλεγχος, ο οποίος παρέχει στα ενδιαφερόμενα μέρη μία ανεξάρτητη διασφάλιση για την ποιότητα των χρηματοοικονομικών αναφορών. Ο εξωτερικός έλεγχος διενεργείται από ανεξάρτητους ελεγκτές, των οποίων ο κύριος στόχος είναι να παρέχουν γνώμη σχετικά με το εάν οι οικονομικές καταστάσεις καταρτίζονται, από κάθε ουσιώδη άποψη, σύμφωνα με το ισχύον πλαίσιο χρηματοοικονομικής αναφοράς, σε αντίθεση με τον εσωτερικό έλεγχο, ο οποίος λειτουργεί εντός του οργανισμού (Διεθνές Συμβούλιο Προτύπων Ελέγχου και Διασφάλισης [IAASB], 2021). Ο εξωτερικός ελεγκτής είναι κρίσιμος ρόλος για τον εντοπισμό σοβαρών ανακρίβειών που προκύπτουν από δόλια δραστηριότητα, ακόμη και αν αυτός δεν είναι ο μόνος στόχος ενός εξωτερικού ελέγχου.

Τα Διεθνή Πρότυπα Ελέγχου (ISA) 240 ορίζουν ότι οι ελεγκτές πρέπει να λαμβάνουν εύλογη διαβεβαίωση ότι δεν υπάρχουν σημαντικές ανακρίβειες στις οικονομικές καταστάσεις συνολικά, είτε λόγω απάτης είτε λόγω σφάλματος. Αυτός ο ρόλος απαιτεί από τους ελεγκτές να διατηρούν επαγγελματικό σκεπτικισμό καθ' όλη τη διάρκεια της διαδικασίας ελέγχου, αναγνωρίζοντας την πιθανότητα ύπαρξης ουσιωδών ανακρίβειών λόγω απάτης ανεξάρτητα από την προηγούμενη εμπειρία με την οντότητα ή την αντιληπτή ακεραιότητα της διοίκησης (IAASB, 2021). Δεδομένου ότι η δόλια δραστηριότητα συχνά συνεπάγεται σκόπιμη απόκρυψη, παράκαμψη των διασφαλίσεων από τη διοίκηση και περίπλοκες στρατηγικές που αποσκοπούν στην αποφυγή του εντοπισμού, ο επαγγελματικός σκεπτικισμός είναι ιδιαίτερα κρίσιμος σε ελέγχους που σχετίζονται με απάτη.

Οι κύριοι τρόποι με τους οποίους οι εξωτερικοί ελεγκτές βοηθούν στην αποκάλυψη απάτης είναι μέσω του σχεδιασμού ελέγχου και των διαδικασιών αξιολόγησης

κινδύνου. Οι ελεγκτές πρέπει να κατανοούν την οντότητα, το περιβάλλον της και τους εσωτερικούς της ελέγχους, προκειμένου να αναγνωρίζουν και να αξιολογούν τους κινδύνους ουσιώδους ανακρίβειας λόγω απάτης κατά τη φάση σχεδιασμού.

Σχήμα 2.4 Διαδικασία Εξωτερικού Ελέγχου. (Saifudin et al., 2025)

2.4 Συνεργασία Εσωτερικού και Εξωτερικού Ελέγχου στην Ανίχνευση Απάτης και οι Σύγχρονες Εξελίξεις

Η ακαδημαϊκή βιβλιογραφία έχει αναγνωρίσει ευρέως ότι η συνεργασία μεταξύ εσωτερικού και εξωτερικού ελέγχου είναι ένας κρίσιμος παράγοντας για τον προσδιορισμό της αποτελεσματικότητας του ελέγχου, ειδικά όσον αφορά την ανίχνευση και την πρόληψη της απάτης. Η ποιότητα της οικονομικής αναφοράς μπορεί να βελτιωθεί σημαντικά και οι διαδικασίες εταιρικής διακυβέρνησης να ενισχυθούν μέσω της συντονισμένης αλληλεπίδρασης του εσωτερικού και του εξωτερικού ελέγχου, παρά τις διαφορετικές λειτουργίες και εντολές τους (Gramling et al., 2004).

Οι εσωτερικοί ελεγκτές μπορούν να αποκτήσουν εις βάθος γνώση των εσωτερικών διαδικασιών, των συστημάτων ελέγχου και της οργανωσιακής κουλτούρας, καθώς ο εσωτερικός έλεγχος είναι ενσωματωμένος στην οργανωσιακή δομή και λειτουργεί συνεχώς. Λόγω αυτής της στενής εγγύτητας, ο εσωτερικός έλεγχος μπορεί να εντοπίσει λειτουργικές ανεπάρκειες, συμπεριφορικούς κινδύνους και ελαττώματα ελέγχου που θα μπορούσαν να αυξήσουν τον κίνδυνο λογιστικής απάτης. Αντίθετα, ο εξωτερικός έλεγχος προσφέρει μια αμερόληπτη και ανεξάρτητη αξιολόγηση των οικονομικών

καταστάσεων, καθισυχάζοντας τα εξωτερικά ενδιαφερόμενα μέρη για την αξιοπιστία τους και την προσήλωσή τους στα σχετικά πρότυπα χρηματοοικονομικής αναφοράς (IAASB, 2021). Η βάση για την επιτυχημένη συνεργασία μεταξύ των δύο λειτουργιών είναι ο συμπληρωματικός χαρακτήρας αυτών των θέσεων.

Σύμφωνα με ακαδημαϊκή έρευνα, η τακτική επικοινωνία και ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ εσωτερικών και εξωτερικών ελεγκτών μπορεί να βελτιώσει την αξιολόγηση του κινδύνου απάτης, να μειώσει την επικάλυψη των ελέγχων και να αυξήσει την αποτελεσματικότητα του ελέγχου (Messier et al., 2011). Κατά τη φάση σχεδιασμού του ελέγχου, οι εξωτερικοί ελεγκτές μπορούν να επωφεληθούν σε μεγάλο βαθμό από τις εκθέσεις εσωτερικού ελέγχου, τις αξιολογήσεις κινδύνου και τις αξιολογήσεις της αποτελεσματικότητας των εσωτερικών ελέγχων. Όταν τα δεδομένα αυτά είναι αξιόπιστα, οι εξωτερικοί ελεγκτές μπορούν να τροποποιήσουν τον τύπο, τον χρόνο και το εύρος των διαδικασιών ελέγχου τους, δίνοντας μεγαλύτερη προσοχή σε περιοχές με υψηλότερο κίνδυνο απάτης (Beasley et al., 2010).

Επιπλέον, εμπειρική έρευνα δείχνει ότι οι εταιρείες με ισχυρές μεθόδους συντονισμού εσωτερικού και εξωτερικού ελέγχου έχουν καλύτερη ποιότητα εσωτερικού ελέγχου και λιγότερες οικονομικές ανακρίβειες (Prawitt et al., 2009). Εποπτεύοντας και τις δύο λειτουργίες ελέγχου, διατηρώντας ανοιχτές γραμμές επικοινωνίας και υπερασπιζόμενοι την ανεξαρτησία του εσωτερικού ελέγχου από την εκτελεστική διοίκηση, οι επιτροπές ελέγχου διαδραματίζουν κρίσιμο ρόλο στη διευκόλυνση αυτού του συντονισμού. Το έργο του εσωτερικού ελέγχου είναι πιο αξιόπιστο και πολύτιμο για τους εξωτερικούς ελεγκτές όταν επιβλέπεται από μια αποτελεσματική επιτροπή ελέγχου.

Οι σύγχρονες εξελίξεις στην τεχνολογία ελέγχου έχουν αλλάξει τον τρόπο με τον οποίο οι εσωτερικοί και εξωτερικοί ελεγκτές συνεργάζονται για την ανακάλυψη απάτης, ξεπερνώντας τον οργανωτικό συντονισμό. Αντί να βασίζονται μόνο σε τεχνικές δειγματοληψίας, οι ελεγκτές μπορούν πλέον να αξιολογούν ολόκληρους πληθυσμούς δεδομένων και όχι δείγματα χάρη στη χρήση αναλυτικών στοιχείων ελέγχου, συστημάτων συνεχούς ελέγχου και εργαλείων τεχνητής νοημοσύνης (Rezaee & Riley, 2010). Βελτιώνοντας την έγκαιρη ανίχνευση ανωμαλιών, ασυνήθιστων τάσεων και συναλλαγών υψηλού κινδύνου, αυτές οι τεχνολογίες αυξάνουν την πιθανότητα εντοπισμού σύνθετων σχημάτων απάτης.

Ωστόσο, η αυξανόμενη εξάρτηση από τεχνολογίες αιχμής παρουσιάζει πρόσθετες δυσκολίες. Οι ελεγκτές πρέπει να διαθέτουν συγκεκριμένες τεχνικές ικανότητες για να κατανοούν αποτελεσματικά τα αναλυτικά ευρήματα, ασκώντας παράλληλα επαγγελματική κρίση για να διακρίνουν μεταξύ πραγματικών ενδείξεων απάτης και ψευδώς θετικών αποτελεσμάτων (Becerra Huamán et al., 2025). Η αποτελεσματικότητα των τεχνολογικά καθοδηγούμενων διαδικασιών ελέγχου μπορεί επίσης να επηρεαστεί αρνητικά από σοβαρούς κινδύνους που σχετίζονται με την ποιότητα των δεδομένων, τις απειλές στον κυβερνοχώρο και τον χειρισμό του συστήματος.

Συνοψίζοντας, ένα κρίσιμο στοιχείο ενός ολοκληρωμένου συστήματος διαχείρισης κινδύνου λογιστικής απάτης είναι η συνεργασία μεταξύ εσωτερικού και εξωτερικού ελέγχου. Ο αποτελεσματικός συντονισμός, υποστηριζόμενος από ισχυρή εποπτεία της επιτροπής ελέγχου και προηγμένα αναλυτικά εργαλεία, ενισχύει την ικανότητα των ελεγκτών να εντοπίζουν και να αποτρέπουν τη λογιστική απάτη. Η ενίσχυση της συνεργασίας μεταξύ των εσωτερικών και εξωτερικών λειτουργιών ελέγχου εξακολουθεί να είναι ζωτικής σημασίας για τη διατήρηση της ακρίβειας και της νομιμότητας της χρηματοοικονομικής αναφοράς, καθώς τα εταιρικά περιβάλλοντα συνεχίζουν να αλλάζουν σε πολυπλοκότητα και ψηφιοποίηση.

2.5 Περιορισμοί του Ελέγχου στην Ανίχνευση Απάτης και Αναδυόμενες Προκλήσεις

Παρά την κρίσιμη σημασία τόσο του εσωτερικού όσο και του εξωτερικού ελέγχου στην πρόληψη και τον εντοπισμό της λογιστικής απάτης, η ακαδημαϊκή βιβλιογραφία επισημαίνει συνεχώς ότι ο έλεγχος υπόκειται σε εγγενείς περιορισμούς. Αυτοί οι περιορισμοί δυσκολεύουν τους ελεγκτές να εγγυηθούν ότι δεν υπάρχει απάτη και τονίζουν την ανάγκη τα ενδιαφερόμενα μέρη να έχουν εύλογες προσδοκίες (Rezaee, 2005).

Η ίδια η φύση της απάτης αποτελεί ένα από τα πιο βασικά όρια του ελέγχου. Η σκόπιμη απόκρυψη, η συνεργασία της διοίκησης ή του προσωπικού και η σκόπιμη παράκαμψη των καθιερωμένων εσωτερικών ελέγχων αποτελούν κοινά χαρακτηριστικά της απάτης. Ακόμη και οι καλά σχεδιασμένοι μηχανισμοί ελέγχου καθίστανται αναποτελεσματικοί όταν η ανώτατη διοίκηση εμπλέκεται σε δόλιες δραστηριότητες λόγω του αυξημένου κινδύνου παράκαμψης από την ίδια την διοίκηση (COSO, 2013). Εξαιτίας αυτού, οι

ελεγκτές μπορεί να δυσκολεύονται εξαιρετικά να εντοπίσουν σχέδια απάτης που έχουν σχεδιαστεί σκόπιμα για να αποφεύγουν τον εντοπισμό.

Ένας άλλος βασικός περιορισμός προκύπτει από τη χρήση τεχνικών δειγματοληψίας στις περισσότερες διαδικασίες ελέγχου. Οι ελεγκτές συνήθως εξετάζουν τη δειγματοληψία συναλλαγών και όχι ολόκληρων πληθυσμών λόγω χρονικών και οικονομικών περιορισμών. Ακόμα και όταν η δειγματοληψία ελέγχου διεξάγεται σύμφωνα με τους επαγγελματικούς κανόνες, αναπόφευκτα αυξάνει την πιθανότητα ανίχνευσης, ειδικά όταν οι δόλιες συναλλαγές είναι σπάνιες ή σκόπιμα κρυμμένες μέσα σε σημαντικές ποσότητες έγκυρων δεδομένων (Messier et al., 2011). Ως αποτέλεσμα, ακόμη και όταν ακολουθούνται οι απαιτήσεις του ελέγχου, οι σημαντικές ανακρίβειες που σχετίζονται με την απάτη ενδέχεται να περάσουν απαρατήρητες.

Η υποκειμενικότητα και η επαγγελματική κρίση αποτελούν επίσης σημαντικά εμπόδια στην ανίχνευση απάτης. Κατά την αξιολόγηση των παραγόντων κινδύνου απάτης, την ανάλυση αποδεικτικών στοιχείων και την απόφαση για το εάν οι διαδικασίες ελέγχου είναι επαρκείς και κατάλληλες, οι ελεγκτές πρέπει να χρησιμοποιούν την κρίση τους. Ωστόσο, ο επαγγελματικός σκεπτικισμός και η ευαισθησία των ελεγκτών στις ενδείξεις απάτης ενδέχεται να επηρεαστούν από γνωστικές προκαταλήψεις, υπερβολική εξάρτηση από την προηγούμενη εμπειρία ελέγχου και απειλές εξοικείωσης (Nelson, 2009). Σε μακροπρόθεσμες ελεγκτικές αναθέσεις, μπορεί να είναι ιδιαίτερα δύσκολο να διατηρηθεί ένα συνεχώς υψηλό επίπεδο επαγγελματικού σκεπτικισμού.

Η αποτελεσματικότητα του ελέγχου στην πρόληψη της απάτης περιορίζεται περαιτέρω από τους περιορισμούς πόρων. Ιδιαίτερα στις μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις, τα τμήματα εσωτερικού ελέγχου συχνά εργάζονται με έλλειψη προσωπικού, γνώσεων και τεχνολογίας. Ο βαθμός των διαδικασιών που επικεντρώνονται στην απάτη και εκτελούνται καθ' όλη τη διάρκεια μιας ανάθεσης μπορεί επίσης να περιορίζεται από τους αυστηρούς χρονικούς προϋπολογισμούς και τις απαιτήσεις αμοιβών που πρέπει να αντιμετωπίσουν οι εξωτερικοί ελεγκτές (Sikka, 2009). Λόγω αυτών των περιορισμών, οι ελεγκτές μπορούν να δώσουν προτεραιότητα στην οικονομική αποτελεσματικότητα έναντι του βάθους, γεγονός που θα μπορούσε να υπονομεύσει τις προσπάθειες ανακάλυψης της απάτης.

Εκτός από τους συμβατικούς περιορισμούς, οι ελεγκτές αντιμετωπίζουν ολοένα και περισσότερο νέα ζητήματα που προκύπτουν από τις αλλαγές στο περιβάλλον και την

τεχνολογία. Η χρήση εξελιγμένων συστημάτων πληροφοριών, η επέκταση του ηλεκτρονικού εμπορίου και η ψηφιοποίηση των επιχειρηματικών δραστηριοτήτων έχουν αυξήσει τις ευκαιρίες για απάτη. Οι κίνδυνοι που ενδέχεται να μην καλύπτονται από το συμβατικό πεδίο εφαρμογής του οικονομικού ελέγχου περιλαμβάνουν την κυβερνοαπάτη, την χειραγωγήση δεδομένων και την μη εξουσιοδοτημένη πρόσβαση σε συστήματα (Appelbaum, Kogan, & Vasarhelyi, 2017).

Επιπλέον, η αυξανόμενη οργανωτική πολυπλοκότητα και η νομική ποικιλομορφία που προκαλείται από την παγκοσμιοποίηση των οικονομικών δραστηριοτήτων καθιστούν τον εντοπισμό της απάτης πιο δύσκολη διαδικασία σε σχέση με παλαιότερα. Οι πολυεθνικές επιχειρήσεις περιλαμβάνουν διάφορες δικαιοδοσίες, διαφορετικά λογιστικά πρότυπα και ποικίλα νομικά πλαίσια, τα οποία ενδέχεται να συγκαλύπτουν δόλιες δραστηριότητες και να εμποδίζουν την πρόσβαση των ελεγκτών σε αξιόπιστα αποδεικτικά στοιχεία (Rezaee & Riley, 2010). Σε αυτές τις περιπτώσεις, ο ελεγκτικός κίνδυνος αυξάνεται περαιτέρω από ζητήματα συντονισμού και ασυμμετρίες γνώσης.

Τα κενά στις προσδοκίες και τους κανονισμούς παρουσιάζουν επίσης συνεχείς δυσκολίες. Οι προσδοκίες του κοινού συχνά υπερβαίνουν τους κανόνες ελέγχου, οι οποίοι απαιτούν από τους ελεγκτές να εδραιώσουν εύλογη βεβαιότητα σχετικά με την απουσία σημαντικών ανακρίβειών που σχετίζονται με απάτη. Όταν οι απάτες ανακλύπτονται μετά από μια αμετάβλητη γνώμη ελέγχου, τα ενδιαφερόμενα μέρη μπορεί να πιστεύουν ότι οι ελεγκτές είναι υπεύθυνοι για τον εντοπισμό όλων των τύπων απάτης, κάτι που θα μπορούσε να οδηγήσει σε κριτική και να βλάψει τη φήμη τους (Porter, 1993). Αυτή η απόκλιση στις προσδοκίες υπογραμμίζει πόσο σημαντικό είναι να εξηγηθούν τα όρια και το πεδίο εφαρμογής της ελεγκτικής λειτουργίας.

Συνοπτικά, ο έλεγχος συνολικά είναι ένα απαραίτητο αλλά εγγενώς περιορισμένο εργαλείο στη μάχη κατά της λογιστικής απάτης. Η ικανότητα των ελεγκτών να προσφέρουν πλήρη διασφάλιση για την απάτη περιορίζεται από διαρθρωτικούς περιορισμούς, παράγοντες ανθρώπινης κρίσης, περιορισμούς πόρων και αναπτυσσόμενες τεχνικές ανησυχίες. Η ισχυρότερη εταιρική διακυβέρνηση, η βελτιωμένη εποπτεία της επιτροπής ελέγχου, η συνεχής επαγγελματική ανάπτυξη και η ενσωμάτωση τεχνολογιών αιχμής είναι όλα απαραίτητα συστατικά μιας σύνθετης στρατηγικής για την αντιμετώπιση αυτών των ζητημάτων. Προκειμένου να δημιουργηθούν πιο πρακτικές και επιτυχημένες μέθοδοι διαχείρισης κινδύνου απάτης

στις σύγχρονες εταιρείες, είναι επιτακτική ανάγκη να αναγνωριστούν οι περιορισμοί του ελέγχου.

2.6 Η Λειτουργία των Επιτροπών Ελέγχου και της Εταιρικής Διακυβέρνησης στην Καταπολέμηση της Λογιστικής Απάτης

Με τη δημιουργία συστημάτων και διαδικασιών που ενθαρρύνουν την λογοδοσία, την διαφάνεια και την ηθική συμπεριφορά στην χρηματοοικονομική αναφορά, η αποτελεσματική εταιρική διακυβέρνηση παίζει κρίσιμο ρόλο στην καταπολέμηση της λογιστικής απάτης. Σύμφωνα με την Kassem (2022), η εταιρική διακυβέρνηση περιλαμβάνει μηχανισμούς όπως η εποπτεία του διοικητικού συμβουλίου, οι εσωτερικοί έλεγχοι και οι επιτροπές ελέγχου που μαζί μειώνουν τις ευκαιρίες για δόλια χρηματοοικονομική αναφορά και αυξάνουν την πιθανότητα εντοπισμού και αντιμετώπισης πιθανών παρατυπιών. Οι ισχυρές πρακτικές διακυβέρνησης συνδέονται με χαμηλότερο κίνδυνο απάτης και καλύτερη ποιότητα οικονομικής αναφοράς, σύμφωνα με εμπειρική μελέτη (Trisanti, 2023).

Ενισχύοντας τους εσωτερικούς ελέγχους και καλλιεργώντας μια ηθική κουλτούρα εντός των οργανισμών, η αποτελεσματική διακυβέρνηση —συμπεριλαμβανομένων των πλαισίων ηγεσίας, σύνθεσης και λογοδοσίας του διοικητικού συμβουλίου— βοηθά στη μείωση του κινδύνου απάτης, ενώ αντίθετα η αναποτελεσματική διακυβέρνηση δημιουργεί περισσότερες ευκαιρίες για απάτη.

Ως κρίσιμο μέρος της εταιρικής διακυβέρνησης, η επιτροπή ελέγχου αναγνωρίζεται ευρέως ως ένα σημαντικό εργαλείο στην καταπολέμηση της λογιστικής απάτης. Σύμφωνα με τους Kusumosari και Rahardjo (2023), οι επιτροπές ελέγχου επιβλέπουν τα συστήματα εσωτερικού ελέγχου, τη διαδικασία κατάρτισης της χρηματοοικονομικής αναφοράς και τις αλληλεπιδράσεις μεταξύ της διοίκησης, των εσωτερικών ελεγκτών και των εξωτερικών ελεγκτών. Σύμφωνα με έρευνα, οι επιτροπές ελέγχου που είναι ιδιαίτερα ανεξάρτητες, διαθέτουν σχετικές δεξιότητες και συμμετέχουν συχνά σε ελέγχους είναι πιο επιτυχημένες στη μείωση της συχνότητας εμφάνισης της απάτης σε χρηματοοικονομικές αναφορές (Amola & Emmanuel, 2025). Για παράδειγμα, άλλη έρευνα που διεξήχθη σε αναδυόμενες χώρες δείχνει ότι η πιθανότητα απάτης στις οικονομικές καταστάσεις συσχετίζεται σημαντικά και αρνητικά με την αποτελεσματικότητα της επιτροπής ελέγχου, όπως μετράται από τις

οικονομικές και λογιστικές γνώσεις και τη συχνότητα των συνεδριάσεων της επιτροπής ελέγχου (Kusumosari & Rahardjo, 2023).

Έχει διαπιστωθεί ότι ο κίνδυνος απάτης επηρεάζεται από χαρακτηριστικά της επιτροπής ελέγχου, όπως η θητεία και η ανεξαρτησία. Η μεγαλύτερη θητεία προάγει την καλύτερη κατανόηση των δραστηριοτήτων της εταιρείας και ενισχύει την ποιότητα της παρακολούθησης, ενώ τα ανεξάρτητα μέλη της επιτροπής ελέγχου μειώνουν την επιρροή της διοίκησης στην οικονομική αναφορά, επιτρέποντας τον αντικειμενικό έλεγχο (Trisanti, 2023). Παρομοίως, η ποικιλομορφία και η σύνθεση των επιτροπών ελέγχου είναι σημαντικές. Έρευνα που διεξήχθη στο Ηνωμένο Βασίλειο δείχνει ότι παράγοντες όπως η θητεία των μελών της επιτροπής και η συχνότητα των συνεδριάσεων συνδέονται με την έκθεση των εταιρειών σε εταιρικά σκάνδαλα, υποδηλώνοντας ότι συγκεκριμένα χαρακτηριστικά της επιτροπής επηρεάζουν την αποτελεσματικότητα της εποπτείας και της αποτροπής της απάτης (McLaughlin et al., 2021).

Οι επιτροπές ελέγχου λειτουργούν επίσης ως κρίσιμοι ενδιάμεσοι φορείς μεταξύ του διοικητικού συμβουλίου και των εξωτερικών ελεγκτών, διασφαλίζοντας την ανεξαρτησία των ελεγκτών, αξιολογώντας το πεδίο εφαρμογής του ελέγχου και αναλύοντας τα αποτελέσματα του ελέγχου. Η εποπτεία της επιτροπής ελέγχου βελτιώνει την ποιότητα τόσο των εσωτερικών όσο και των εξωτερικών δραστηριοτήτων ελέγχου και βοηθά στη διακοπή της χρήσης τροποποιήσεων από τη διοίκηση για την απόκρυψη αδικοπραγιών από την πλευρά των ελεγκτών (Pamungkas et al., 2025).

Η μελέτη του Velte (2023) υπογραμμίζει ότι η αποτελεσματικότητα της διακυβέρνησης εξαρτάται από το ευρύτερο θεσμικό περιβάλλον, το ηθικό κλίμα του οργανισμού και την επιβολή των κανονιστικών κανόνων, παρά το γεγονός ότι η πλειονότητα της βιβλιογραφίας υποστηρίζει τον ευεργετικό ρόλο της εταιρικής διακυβέρνησης και των επιτροπών ελέγχου στον μετριασμό της απάτης. Ωστόσο, τα ισχυρά πλαίσια διακυβέρνησης, όπως η ενεργή εποπτεία της επιτροπής ελέγχου, συνήθως συνδέονται με μειωμένο κίνδυνο απάτης και λανθασμένης χρηματοοικονομικής αναφοράς (Trisanti, 2023).

Συμπερασματικά, βελτιώνοντας την εποπτεία, ενθαρρύνοντας την ηθική οικονομική συμπεριφορά και μειώνοντας την ασυμμετρία πληροφόρησης μεταξύ της διοίκησης και των ενδιαφερόμενων μερών, η εταιρική διακυβέρνηση —ιδίως μέσω ενεργών και επαρκώς οργανωμένων επιτροπών ελέγχου— βοηθά στην καταπολέμηση της λογιστικής απάτης. Μαζί, αυτά τα συστήματα προωθούν την ποιοτικότερη οικονομική αναφορά και αυξάνουν την εμπιστοσύνη των ενδιαφερόμενων μερών στις επιχειρηματικές γνωστοποιήσεις (Amola & Emmanuel, 2025; Kusumosari & Rahardjo, 2023).

2.7 Τεχνητή Νοημοσύνη και Καταπολέμηση της Λογιστικής Απάτης

Στη μάχη κατά της λογιστικής απάτης, η τεχνητή νοημοσύνη (TN) έχει γίνει ένα ισχυρό όπλο, παρέχοντας νέες μεθόδους και εργαλεία που βελτιώνουν τον εντοπισμό και την πρόληψη τέτοιων πρακτικών. Η λογιστική απάτη, η οποία περιλαμβάνει χειραγώγηση οικονομικών δεδομένων και παραπλανητικές δραστηριότητες, έχει αρνητικές επιπτώσεις στις εταιρείες και στην οικονομία γενικότερα. Η TN καθιστά δυνατή την γρήγορη και ακριβή ανάλυση τεράστιων ποσοτήτων δεδομένων. Οι οργανισμοί μπορούν να εντοπίσουν τάσεις και ανωμαλίες που είναι δύσκολο να εντοπιστούν μέσω συμβατικών τεχνικών χρησιμοποιώντας αλγόριθμους μηχανικής μάθησης (Kogan, Manela, & Pnueli, 2020). Για παράδειγμα, ύποπτες συναλλαγές που μπορούν να υποδηλώνουν απάτη μπορούν να βρεθούν εύκολα και γρήγορα χρησιμοποιώντας προσεγγίσεις ανάλυσης δεδομένων.

Η Τεχνητή Νοημοσύνη μπορεί επίσης να συμπεριληφθεί σε συστήματα ελέγχου και λογιστικής για να προσφέρει συνεχή παρακολούθηση των οικονομικών διαδικασιών. Αυτό ελαχιστοποιεί τον χρόνο που απαιτείται για τον έλεγχο και την επαλήθευση των λογιστικών δεδομένων, επιτρέποντας στους λογιστές να επικεντρωθούν σε στρατηγικές αξιολογήσεις υψηλότερης αξίας (Wüthrich, 2022). Η Τεχνητή Νοημοσύνη χρησιμοποιείται σε διάφορους τομείς, συμπεριλαμβανομένης της εξόρυξης δεδομένων και της επεξεργασίας φυσικής γλώσσας, για τον εντοπισμό λογιστικής απάτης. Διαβάζοντας και αναλύοντας λέξεις, αυτά τα συστήματα μπορούν να εντοπίσουν σφάλματα ή ασυνέπειες στις οικονομικές αναφορές (Zhai & Huang, 2022).

Οι επιχειρήσεις που χρησιμοποιούν αυτές τις τεχνολογίες αναφέρουν βελτιωμένη συμμόρφωση και αξιοσημείωτη μείωση στα περιστατικά απάτης. Συμπερασματικά, η τεχνητή νοημοσύνη βελτιώνει την ικανότητα ενός οργανισμού να εντοπίζει και να

σταματά τη λογιστική απάτη. Οι διαδικασίες ελέγχου και ασφάλειας του λογιστικού κλάδου αναμένεται να ενισχυθούν περαιτέρω από τη συνεχή ανάπτυξη της τεχνολογίας τεχνητής νοημοσύνης (Mediaty et al., 2024).

Η συμβολή της Τεχνητής Νοημοσύνης στην καταπολέμηση της λογιστικής απάτης υπερβαίνει την παρακολούθηση και τον εντοπισμό ανωμαλιών. Επιπλέον, χρησιμοποιεί προγνωστική ανάλυση για να επιτρέψει τη βελτίωση της λήψης αποφάσεων. Η Τεχνητή Νοημοσύνη μπορεί να προβλέψει πιθανά σενάρια απάτης εξετάζοντας προηγούμενα δεδομένα και εντοπίζοντας μοτίβα, επιτρέποντας στις επιχειρήσεις να λαμβάνουν προληπτικά μέτρα. Αυτή η προγνωστική ικανότητα είναι απαραίτητη επειδή κρατά τις εταιρείες μπροστά από εξελιγμένες στρατηγικές απάτης που αλλάζουν γρήγορα στο σημερινό ψηφιακό περιβάλλον. Επιπλέον, η χρήση της Τεχνητής Νοημοσύνης στην ανίχνευση απάτης ενθαρρύνει μια ανοιχτή και υπεύθυνη κουλτούρα εντός των επιχειρήσεων. Οι επιχειρήσεις μπορούν να δημιουργήσουν ένα ισχυρότερο σύστημα εσωτερικού ελέγχου χρησιμοποιώντας αλγόριθμους μηχανικής μάθησης που προσφέρουν πληροφορίες για τις οικονομικές συναλλαγές. Εκτός από τη μείωση της πιθανότητας απάτης, αυτό ενισχύει την εμπιστοσύνη μεταξύ των ενδιαφερόμενων μερών, όπως οι επενδυτές και οι ρυθμιστικές αρχές, οι οποίοι ζητούν αυστηρότερους κανόνες εταιρικής διακυβέρνησης.

Η τεχνολογία τεχνητής νοημοσύνης μπορεί επίσης να βελτιώσει σημαντικά την εκπαίδευση και την ανάπτυξη των λογιστών. Οι λογιστές είναι σε θέση να κατανοήσουν καλύτερα τις τάσεις απάτης και τις πιο πρόσφατες στρατηγικές που χρησιμοποιούν οι απατεώνες χάρη στα εργαλεία που βασίζονται στην τεχνητή νοημοσύνη. Οι εργαζόμενοι λαμβάνουν τα απαραίτητα εργαλεία για να εντοπίζουν δείκτες προειδοποίησης και να λαμβάνουν τα κατάλληλα μέτρα χάρη σε αυτό το συνεχές περιβάλλον μάθησης.

Συμπερασματικά, η χρήση της τεχνητής νοημοσύνης για την καταπολέμηση της λογιστικής απάτης όχι μόνο βελτιώνει τις ικανότητες ανίχνευσης, αλλά καλλιεργεί επίσης μια ενημερωμένη και προληπτική κουλτούρα στον χώρο εργασίας. Η αξιοποίηση της τεχνητής νοημοσύνης θα είναι ζωτικής σημασίας για τις εταιρείες που επιδιώκουν να διατηρήσουν την εμπιστοσύνη της αγοράς και να διαφυλάξουν την ακεραιότητά τους, καθώς τα οικονομικά εγκλήματα γίνονται πιο περίπλοκα.

Κεφάλαιο 3: Μεθοδολογία Έρευνας

3.1 Τύπος και Σχεδιασμός Έρευνας

Ο ποιοτικός σχεδιασμός έρευνας που χρησιμοποιήθηκε σε αυτή τη μελέτη είναι κατάλληλος για την εξέταση περίπλοκων κοινωνικών φαινομένων, όπως ο ρόλος που διαδραματίζουν ο εσωτερικός και ο εξωτερικός έλεγχος στον εντοπισμό και την καταπολέμηση της λογιστικής απάτης. Η ποιοτική έρευνα επιτρέπει μια διεξοδική, συμφραζόμενη κατανόηση των διαδικασιών ελέγχου, της αποτελεσματικότητάς τους και των περιορισμών τους σε πραγματικές συνθήκες, σε αντίθεση με τις ποσοτικές μεθόδους, οι οποίες επικεντρώνονται σε αριθμητικά δεδομένα και στατιστική ανάλυση (Creswell, 2014).

Η εργασία οργανώνεται ως μια συγκριτική ποιοτική έρευνα που ενσωματώνει την ανάλυση μελέτης περίπτωσης με μια μεθοδική επισκόπηση της βιβλιογραφίας. Προκειμένου να εντοπιστούν πρότυπα, τάσεις και βέλτιστες πρακτικές στον έλεγχο που μειώνουν την ψευδή χρηματοοικονομική αναφορά, αυτή η μέθοδος προσφέρει ένα ολοκληρωμένο πλαίσιο για την ανάλυση τόσο θεωρητικών απόψεων όσο και εμπειρικών δεδομένων (Yin, 2018).

Ένας ποιοτικός, συγκριτικός σχεδιασμός είναι ιδιαίτερα αποτελεσματικός για αυτήν τη μελέτη, επειδή η λογιστική απάτη συχνά περιλαμβάνει πολύπλοκες οργανωτικές συμπεριφορές, χειραγώγηση οικονομικών πληροφοριών και αλληλεπιδράσεις μεταξύ συστημάτων εσωτερικού ελέγχου και λειτουργιών ελέγχου, οι οποίες δεν μπορούν να αποτυπωθούν πλήρως μόνο μέσω ποσοτικών μετρήσεων (Albrecht et al., 2018).

Προκειμένου να προσφέρει μια ολοκληρωμένη γνώση της ανίχνευσης και πρόληψης της απάτης, η μελέτη υπογραμμίζει επίσης τον ρόλο των λειτουργιών εσωτερικού και εξωτερικού ελέγχου, καθώς και τη σχέση με δομές εταιρικής διακυβέρνησης, όπως οι επιτροπές ελέγχου (Amola & Emmanuel, 2025). Η έρευνα διασφαλίζει ότι οι θεωρητικές ιδέες αξιολογούνται σε σχέση με εφαρμογές στον πραγματικό κόσμο, ενσωματώνοντας μελέτες περιπτώσεων και βιβλιογραφία, γεγονός που αυξάνει την εφαρμοσιμότητα και την εγκυρότητα των ευρημάτων.

3.2 Εργαλεία Έρευνας

Τα κύρια εργαλεία αυτής της μελέτης είναι η ανάλυση μελέτης περίπτωσης και η συστηματική ανασκόπηση της βιβλιογραφίας, τα οποία συμπληρώνονται από μια αξιολόγηση κανονιστικών κειμένων και επαγγελματικών προτύπων. Αυτά τα εργαλεία επιλέγονται για να προσφέρουν μια θεωρητική βάση καθώς και μια εμπειρική κατανόηση της λειτουργίας του εσωτερικού και εξωτερικού ελέγχου στον εντοπισμό και την αποτροπή της λογιστικής απάτης.

3.2.1. Συστηματική Ανασκόπηση της Βιβλιογραφίας

Ως το κύριο ερευνητικό εργαλείο, η ανασκόπηση της βιβλιογραφίας επιτρέπει τον εντοπισμό και τη σύνθεση σημαντικών θεμάτων, ιδεών και βέλτιστων πρακτικών στον έλεγχο και την πρόληψη της απάτης. Προηγούμενα ερευνητικά έργα, επαγγελματικές δημοσιεύσεις και ακαδημαϊκά άρθρα με αξιολόγηση από επιστημονικές επιτροπές εμπίπτουν σε αυτήν την κατηγορία.

Η εστίαση γίνεται σε:

- Επιστημονικές δημοσιεύσεις με παγκόσμια αξιολόγηση από επιστημονικές επιτροπές, που εγγυώνται την εγκυρότητα και την αξιοπιστία των αποτελεσμάτων (Kothari, 2004).
- Έρευνα σχετικά με την εταιρική διακυβέρνηση, τις επιτροπές ελέγχου, τους εσωτερικούς και εξωτερικούς ελέγχους, τα πρότυπα ελέγχου και τις τεχνικές ανίχνευσης απάτης (Amola & Emmanuel, 2025; Kusumosari & Rahardjo, 2023).
- Διεθνή Πρότυπα Ελέγχου (ISA) και δημοσιεύσεις από επαγγελματικούς ελεγκτικούς φορείς που αποτελούν παραδείγματα επαγγελματικών και κανονιστικών προτύπων που εγγυώνται τη συμμόρφωση με τις βέλτιστες πρακτικές του κλάδου και προσφέρουν χρήσιμες συμβουλές (IFAC, 2020).

Αυτό το εργαλείο καθιστά δυνατή τη συλλογή θεωρητικών γνώσεων με οργανωμένο και ακριβή τρόπο, ο οποίος χρησιμεύει ως βάση για συγκρίσεις με πραγματικές καταστάσεις.

3.3.2. Ανάλυση Μελετών Περιπτώσεων

Ως εμπειρικό ερευνητικό εργαλείο, οι μελέτες περιπτώσεων χρησιμοποιούνται για να διαπιστωθεί πώς εφαρμόζονται στην πραγματικότητα οι διαδικασίες ελέγχου σε επιχειρήσεις του πραγματικού κόσμου. Ρίχνουν φως στα εξής:

- Στην εργασία των εσωτερικών ελεγκτών στο να παρακολουθούν τις οικονομικές διαδικασίες και να εντοπίζουν σφάλματα.
- Στον ρόλο που έχουν οι εξωτερικοί ελεγκτές στην εγγύηση της διαφάνειας και στην επιβεβαίωση των οικονομικών καταστάσεων.
- Στην αλληλεπίδραση στην καταπολέμηση και την αντιμετώπιση της απάτης μεταξύ ελεγκτών και οργάνων διακυβέρνησης, όπως οι επιτροπές ελέγχου.

Τα δελτία τύπου, οι οικονομικές καταστάσεις, οι εκθέσεις ελέγχου και η κάλυψη από τα μέσα ενημέρωσης αποτελούν παραδείγματα δημόσια προσβάσιμων πηγών από τις οποίες συλλέγονται δευτερογενή δεδομένα για μελέτες περιπτώσεων. Αυτή η μέθοδος υπογραμμίζει τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα των εργαλείων και των διαδικασιών ελέγχου, ενώ παράλληλα επιτρέπει μια ρεαλιστική επίδειξη του τρόπου λειτουργίας τους σε πραγματικές οργανωτικές καταστάσεις (Yin, 2018; Albrecht et al., 2018).

3.2.3. Σκεπτικό για τα Εργαλεία Έρευνας

Η τριγωνοποίηση των πηγών εξασφαλίζεται συνδυάζοντας την ανάλυση μελέτης περίπτωσης με την ανασκόπηση της βιβλιογραφίας, η οποία βελτιώνει την εγκυρότητα και την αξιοπιστία των ευρημάτων. Η θεωρητική και εννοιολογική βάση παρέχεται από τη βιβλιογραφία, αλλά οι μελέτες περίπτωσης δείχνουν πώς λειτουργούν οι μέθοδοι ελέγχου σε πραγματικές καταστάσεις, επισημαίνοντας ασυνέπειες, δυσκολίες ή δημιουργικές προσεγγίσεις που μπορεί να μην είναι εμφανείς μόνο στην ακαδημαϊκή έρευνα.

Εφαρμόζοντας αυτά τα εργαλεία, η μελέτη αναπτύσσει μια εις βάθος γνώση της συμβολής του εσωτερικού και εξωτερικού ελέγχου στην πρόληψη και τον εντοπισμό της απάτης, ενσωματώνοντας τη θεωρία και την πρακτική σε ένα συνεκτικό πλαίσιο (Creswell, 2014).

3.3 Τεχνικές Σύλλογής Δεδομένων και Δείγματος

Επιστημονικές δημοσιεύσεις και μελέτες περίπτωσης που αναδεικνύουν τη λειτουργία του εσωτερικού και εξωτερικού ελέγχου στον εντοπισμό και την καταπολέμηση της λογιστικής απάτης αποτελούν το ερευνητικό δείγμα για την παρούσα μελέτη. Τα ακαδημαϊκά άρθρα επιλέχθηκαν από επιστημονικά περιοδικά με αξιολόγηση από επιτροπές που δημοσιεύθηκαν μεταξύ 2015 και 2025, με έμφαση στην έρευνα που ασχολείται με τα πρότυπα ελέγχου, τις επιτροπές ελέγχου, την εταιρική διακυβέρνηση και τις τεχνικές ανίχνευσης απάτης. Τα κριτήρια επιλογής διασφάλισαν ότι οι δημοσιεύσεις είναι μεθοδολογικά ορθές, προσφέρουν θεωρητικά πλαίσια ή εμπειρικά δεδομένα σχετικά με τον έλεγχο και περαιτέρω γνώσεις σχετικά με την ανίχνευση και πρόληψη οικονομικών απατών (Kothari, 2004; Amola & Emmanuel, 2025).

Για να προσφερθούν χρήσιμες πληροφορίες σχετικά με τον έλεγχο σε πραγματικά οργανωτικά πλαίσια, εξετάστηκαν μελέτες περιπτώσεων εκτός από τη βιβλιογραφία. Η επιλογή των μελετών περιπτώσεων βασίστηκε στη διαθεσιμότητα των δημοσιώς διαθέσιμων δεδομένων, την ποικιλία του κλάδου και της γεωγραφικής περιοχής, καθώς και στη συνάφεια με το ερευνητικό ζήτημα. Οι πηγές δευτερογενών δεδομένων για τις μελέτες περιπτώσεων ήταν ανακοινώσεις στον τύπο, οικονομικές καταστάσεις, εκθέσεις ελέγχου, ενέργειες επιβολής κανονισμών και δημοσιευμένα άρθρα στα μέσα ενημέρωσης. Προκειμένου να διασφαλιστεί ότι η ανάλυση αντιπροσωπεύει αξιόπιστα παραδείγματα ανίχνευσης και πρόληψης απάτης, συμπεριλήφθηκαν μόνο περιπτώσεις με επαρκή τεκμηρίωση και προφανή εμπλοκή εσωτερικών ή/και εξωτερικών διαδικασιών ελέγχου (Yin, 2018; Albrecht et al., 2018).

Ο συνδυασμός της βιβλιογραφίας και των μελετών περίπτωσης επιτρέπει την τριγωνοποίηση των πηγών, ενισχύοντας την αξιοπιστία και την εγκυρότητα των ερευνητικών ευρημάτων. Συγκρίνοντας τις θεωρητικές συμβουλές με τα εμπειρικά δεδομένα, η έρευνα μπορεί να αποκαλύψει συνέπειες, κενά και πρακτικούς περιορισμούς στις διαδικασίες ελέγχου. Αυτή η στρατηγική εγγυάται την πλήρη κατανόηση της πρακτικής λειτουργίας των εσωτερικών και εξωτερικών διαδικασιών ελέγχου, καθώς και την αποτελεσματικότητά τους στη μείωση της λογιστικής απάτης σε διάφορα οργανωτικά και κανονιστικά πλαίσια (Creswell, 2014; Kusumosari & Rahardjo, 2023).

3.4 Διαδικασία Ανάλυσης Δεδομένων

Βασικά θέματα, μοτίβα και γνώσεις σχετικά με τη λειτουργία του εσωτερικού και εξωτερικού ελέγχου στον εντοπισμό και την πρόληψη της λογιστικής απάτης εντοπίστηκαν εφαρμόζοντας μια ποιοτική προσέγγιση περιεχομένου και συγκριτικής ανάλυσης στα δεδομένα που συλλέχθηκαν από την ανασκόπηση της βιβλιογραφίας και τις μελέτες περιπτώσεων. Προκειμένου να εξαχθούν σχετικές πληροφορίες σχετικά με τις μεθόδους ελέγχου, τους μηχανισμούς εσωτερικού ελέγχου, τις λειτουργίες της επιτροπής ελέγχου, τις πρακτικές εταιρικής διακυβέρνησης και τις τεχνικές ανίχνευσης και πρόληψης της απάτης, εφαρμόστηκε ανάλυση περιεχομένου στις επιστημονικές εργασίες (IFAC, 2021). Χρησιμοποιώντας αυτήν τη μέθοδο, ο ερευνητής μπόρεσε να ταξινομήσει τα αποτελέσματα, να εντοπίσει επαναλαμβανόμενα μοτίβα και να αναπτύξει ένα θεωρητικό πλαίσιο για την αντιπαράθεση των διαδικασιών ελέγχου σε διάφορα περιβάλλοντα (Elo & Kyngäs, 2008; Albrecht et al., 2018).

Κάθε επιλεγμένη περίπτωση λογιστικής απάτης εξετάστηκε διεξοδικά στο πλαίσιο της ανάλυσης της μελέτης περίπτωσης, με έμφαση στην εφαρμογή και την αποτελεσματικότητα των διαδικασιών εσωτερικού και εξωτερικού ελέγχου. Η έρευνα αξιολόγησε τα βήματα που έλαβαν οι ελεγκτές, τον τρόπο με τον οποίο οι ελεγκτές αλληλοεπίδρασαν με τις δομές διακυβέρνησης και τον τρόπο με τον οποίο οι παρεμβάσεις ελέγχου επηρέασαν την ανίχνευση ή τον μετριασμό της δόλιας δραστηριότητας. Η μελέτη εξασφάλισε μια διεξοδική αξιολόγηση των πραγματικών διαδικασιών ελέγχου εξετάζοντας δευτερογενή δεδομένα από δημόσια προσβάσιμες πηγές, συμπεριλαμβανομένων ανακοινώσεων τύπου, εκθέσεων ελέγχου και οικονομικών καταστάσεων (Yin, 2018).

Η συμφωνία μεταξύ των θεωρητικών προτάσεων από τη βιβλιογραφία και των πραγματικών δεδομένων που παρατηρήθηκαν στις μελέτες περιπτώσεων αξιολογήθηκε στη συνέχεια μέσω συγκριτικής ανάλυσης. Αυτό επιτρέπει στην έρευνα να ανακαλύψει κενά μεταξύ θεωρίας και πράξης, να αναλύσει τα δυνατά σημεία και τα όρια των τρεχουσών μεθοδολογιών ελέγχου και να επισημάνει τις βέλτιστες πρακτικές στην πρόληψη και τον εντοπισμό απάτης. Η κατανόηση των στοιχείων του πλαισίου που επηρεάζουν την αποτελεσματικότητα των διαδικασιών ελέγχου, όπως το μέγεθος του οργανισμού, ο τύπος του κλάδου και το κανονιστικό περιβάλλον, διευκολύνθηκε επίσης από τη συγκριτική μέθοδο (Creswell, 2014; Amola & Emmanuel, 2025). Μια ολοκληρωμένη κατανόηση του τρόπου με τον οποίο οι εσωτερικοί και εξωτερικοί

έλεγχοι συμβάλλουν στην πρόληψη της απάτης κατέστη δυνατή χάρη στον συνδυασμό ανάλυσης περιεχομένου και συγκριτικής ανάλυσης, η οποία βελτίωσε επίσης την εγκυρότητα και την αξιοπιστία των ευρημάτων. Προκειμένου να παρασχεθεί μια διεξοδική αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας του ελέγχου στη μείωση της λογιστικής απάτης, αυτή η μέθοδος διασφάλισε ότι η μελέτη περιλάμβανε τόσο τα θεωρητικά θεμέλια της θεωρίας του ελέγχου όσο και τις πραγματικές επιπτώσεις που παρατηρούνται σε εταιρικά περιβάλλοντα (Kusumosari & Rahardjo, 2023).

3.5 Περιορισμοί Έρευνας και Ηθικά Ζητήματα

Η παρούσα μελέτη παραδέχεται ορισμένους περιορισμούς που θα μπορούσαν να περιορίσουν την εφαρμογή και το εύρος των συμπερασμάτων της. Πρώτον, η πλειονότητα της έρευνας βασίζεται σε δημόσια προσβάσιμες μελέτες περιπτώσεων και δημοσιευμένη βιβλιογραφία, οι οποίες ενδέχεται να μην αντιπροσωπεύουν πλήρως την ποικιλία των διαδικασιών εσωτερικού και εξωτερικού ελέγχου ή όλες τις περιπτώσεις λογιστικής απάτης. Η πληρότητα των δεδομένων περιορίζεται από τις εμπιστευτικές πρακτικές ελέγχου ορισμένων οργανισμών ή από την άρνησή τους να δημοσιοποιήσουν περιπτώσεις απάτης (Albrecht et al., 2018; Yin, 2018). Δεύτερον, οι μελέτες περιπτώσεων διαφέρουν ως προς την ποιότητα και τη λεπτομέρεια και το βάθος της ανάλυσης μπορεί να επηρεαστεί από την ποσότητα των παρεχόμενων πληροφοριών. Η αντίθεση μεταξύ θεωρίας και πράξης μπορεί να επηρεαστεί από το γεγονός ότι ορισμένες περιπτώσεις προσφέρουν απλώς περιλήψεις υψηλού επιπέδου, ενώ άλλες μπορεί να περιλαμβάνουν ολοκληρωμένη τεκμηρίωση και πληροφορίες.

Η ποιοτική μεθοδολογία της μελέτης, η οποία είναι ιδανική για την ενδελεχή εξέταση περίπλοκων φαινομένων αλλά αποτρέπει τη στατιστική γενίκευση των ευρημάτων σε άλλες επιχειρήσεις ή τομείς, αποτελεί ένα άλλο μειονέκτημα. Η έμφαση στις ποιοτικές προσεγγίσεις δίνει μεγαλύτερη έμφαση στην κατανόηση των διαδικασιών και των μηχανισμών ελέγχου στο συγκεκριμένο πλαίσιο παρά στην ποσοτικοποίηση της αποτελεσματικότητάς τους (Creswell, 2014). Επιπλέον, η εφαρμογή των ευρημάτων σε διάφορα πλαίσια μπορεί να επηρεαστεί από διακυμάνσεις στο μέγεθος του οργανισμού, τον βιομηχανικό τομέα και τα κανονιστικά καθεστώτα.

Όσον αφορά τις ηθικές παραμέτρους, η παρούσα έρευνα διασφάλισε ότι χρησιμοποιήθηκαν μόνο δημόσια προσβάσιμες και αξιόπιστες πηγές, όπως άρθρα από ειδικούς, επίσημες εκθέσεις ελέγχου και κανονιστικές δημοσιεύσεις. Δεν συλλέχθηκαν

ούτε κοινοποιήθηκαν εμπιστευτικά ή ιδιόκτητα οργανωτικά δεδομένα, διατηρώντας έτσι τους ηθικούς κανόνες ακεραιότητας της μελέτης. Για τη διατήρηση της ακαδημαϊκής ακεραιότητας και την πρόληψη της λογοκλοπής, όλα τα υλικά αναφέρθηκαν κατάλληλα (Kothari, 2004). Προκειμένου να αποφευχθεί η ψευδής παρουσίαση εταιρειών ή προσώπων που εμπλέκονται σε περιστατικά απάτης, η μελέτη ανέλυσε επίσης διεξοδικά τα δεδομένα της μελέτης περίπτωσης.

Παρά τα μειονεκτήματα αυτά, η μεθοδολογία της μελέτης προσφέρει ένα στέρεο πλαίσιο για την εξέταση του τρόπου με τον οποίο οι εσωτερικοί και εξωτερικοί έλεγχοι συμβάλλουν στην ανίχνευση και πρόληψη της απάτης. Συνδυάζοντας τη βιβλιογραφία και την ανάλυση μελετών περίπτωσης και χρησιμοποιώντας τριγωνοποίηση για τη σύγκριση θεωρητικών ιδεών με πρακτικά δεδομένα, η έρευνα διασφαλίζει τόσο την αξιοπιστία όσο και τη συνάφεια στην κατανόηση της αποτελεσματικότητας του ελέγχου (Amola & Emmanuel, 2025; Kusumosari & Rahardjo, 2023).

Κεφάλαιο 4: Ανάλυση και Ερευνητικά Ευρήματα

4.1 Παρουσίαση και Ανάλυση Αποτελεσμάτων

Σε αυτό το μέρος παρουσιάζονται και εξετάζονται τα αποτελέσματα της ποιοτικής ερευνητικής μεθοδολογίας που χρησιμοποιήθηκε σε αυτήν τη μελέτη. Στην ανάλυση χρησιμοποιούνται τρεις κύριες πηγές ερευνητικών στοιχείων: μια συστηματική ανασκόπηση της ακαδημαϊκής βιβλιογραφίας, μια ανάλυση των επαγγελματικών και κανονιστικών πλαισίων ελέγχου και μια αξιολόγηση δευτερογενών δεδομένων από εκθέσεις ελέγχου, επαγγελματικές δημοσιεύσεις και τεκμηριωμένες περιπτώσεις απάτης. Η έρευνα αποσκοπεί στην αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας των συστημάτων ελέγχου, στον εντοπισμό επαναλαμβανόμενων μοτίβων στη λογιστική απάτη και στη διερεύνηση του ρόλου των εσωτερικών και εξωτερικών λειτουργιών ελέγχου στην ανίχνευση και πρόληψη της απάτης, μέσω της τριγωνοποίησης αυτών των πηγών.

Προκειμένου να αντιστοιχιστούν τα αποτελέσματα με τα ερευνητικά ερωτήματα της εργασίας, η ανάλυση οργανώνεται θεματικά. Εκτός από τη σύγκριση θεωρητικών πλαισίων με πραγματικές επιχειρηματικές καταστάσεις, η θεματική μέθοδος καθιστά δυνατό τον εντοπισμό συνδέσεων μεταξύ τυπολογιών απάτης, οργανωτικών προβλημάτων και απόδοσης ελέγχου.

4.1.1 Τυπικοί Τύποι Λογιστικής Απάτης που Εντοπίζονται στη Βιβλιογραφία

Σύμφωνα με την ανασκόπηση της βιβλιογραφίας, η χειραγώγηση των οικονομικών καταστάσεων, ο πολλαπλασιασμός των εσόδων, η απόκρυψη υποχρεώσεων και περιουσιακών στοιχείων είναι οι πιο συνηθισμένοι τρόποι εμφάνισης της λογιστικής απάτης. Αυτές οι ανέντιμες τακτικές συνδέονται συχνά με τις προσπάθειες της διοίκησης να ικανοποιήσει τις απαιτήσεις των μετόχων, να εξασφαλίσει χρηματοδότηση ή να διατηρήσει τη φήμη της εταιρείας.

Επειδή μπορεί ταυτόχρονα να εξαπατήσει τα ενδιαφερόμενα μέρη, τις ρυθμιστικές αρχές και τους επενδυτές, η απάτη στις οικονομικές καταστάσεις ξεχωρίζει ως ο πιο επιβλαβής τύπος. Διεθνείς ελεγκτικοί οργανισμοί όπως το IAASB δηλώνουν ότι αυτοί οι τύποι απάτης συνήθως συνεπάγονται εκούσια εσφαλμένη εφαρμογή λογιστικών αρχών, χειραγώγηση εκτιμήσεων ή εκούσια απόκρυψη σημαντικών πληροφοριών.

Παρά το γεγονός ότι είναι πιο συχνή, η υπεξαίρεση περιουσιακών στοιχείων έχει συχνά μικρότερο οικονομικό αντίκτυπο σε έναν οργανισμό. Παρ' όλα αυτά, συχνά υποδηλώνει ανεπαρκή συστήματα παρακολούθησης και αδύναμα περιβάλλοντα εσωτερικού ελέγχου. Οργανισμοί όπως η ACFE δημοσιεύουν συχνά επαγγελματικές ερευνητικές μελέτες που τονίζουν τη σύνδεση μεταξύ των συστημάτων απάτης σε επίπεδο εργαζομένων και των ελλείψεων εσωτερικού ελέγχου.

Τα δεδομένα δείχνουν επίσης ότι οι απάτες σπάνια αποτελούν μεμονωμένα περιστατικά. Αντίθετα, συχνά συνυπάρχουν σε μεγαλύτερες οργανωτικές κουλτούρες που χαρακτηρίζονται από αναποτελεσματικές διαδικασίες εποπτείας, υψηλή πίεση από τα στελέχη και κακή διακυβέρνηση.

4.1.2 Παράγοντες Κινδύνου Απάτης και Οργανωτικοί Παράγοντες

Σύμφωνα με τα ευρήματα της βιβλιογραφίας, οι οργανωτικές πιέσεις, τα διαρθρωτικά ελαττώματα και τα συμπεριφορικά κίνητρα συχνά συνδυάζονται για να προκαλέσουν λογιστική απάτη αντί να αποτελούν τη συνέπεια ατομικών αδικημάτων. Τρεις επαναλαμβανόμενοι παράγοντες - πίεση, ευκαιρία και ορθολογισμός - παρατηρούνται τόσο σε ακαδημαϊκή έρευνα όσο και σε τεκμηριωμένα επιχειρηματικά παραδείγματα. Αυτά τα ευρήματα συνάδουν με την ευρέως αποδεκτή έννοια του τριγώνου της απάτης.

Η παραποίηση των οικονομικών αναφορών αποδίδεται συνήθως στην πίεση των διευθυντικών στελεχών για την επίτευξη οικονομικών στόχων. Τα στελέχη παρακινούνται να παραποιούν τις οικονομικές αναφορές από συμβάσεις χρέους, προσδοκίες μετόχων και σχέδια αμοιβών που συνδέονται με την απόδοση. Η δόλια αναφορά μπορεί να μην θεωρείται ως σκόπιμη αδικία σε ορισμένα περιβάλλοντα, αλλά μάλλον ως βραχυπρόθεσμο διορθωτικό μέτρο.

Οι κύριες αιτίες των ευκαιριών είναι η ανεπαρκής διοικητική παρακολούθηση, η έλλειψη διαχωρισμού θέσεων εργασίας ή οι ατέλειες στους μηχανισμούς εσωτερικού ελέγχου. Οι αναποτελεσματικές διαδικασίες αξιολόγησης κινδύνου και οι ανεπαρκείς ροές πληροφοριών αυξάνουν σημαντικά την πιθανότητα απάτης που δεν έχει αποκαλυφθεί, σύμφωνα με τα συστήματα ελέγχου όπως αυτά που παρουσιάζονται από το COSO.

Το τρίτο στοιχείο, η ορθολογικοποίηση, αντιπροσωπεύει την ψυχολογική άμυνα που χρησιμοποιούν οι παραβάτες. Τέτοιες ορθολογικοποιήσεις μπορεί να υποστηρίζονται ακούσια από οργανωσιακές κουλτούρες που αποδέχονται επιθετικές λογιστικές τεχνικές ή δίνουν μεγαλύτερη προτεραιότητα στη βραχυπρόθεσμη απόδοση από τη διαφάνεια. Σύμφωνα με τη σύνθεση των ευρημάτων, ο κίνδυνος απάτης είναι υψηλότερος σε οργανισμούς όπου αυτοί οι τρεις παράγοντες αλληλεπικαλύπτονται, ειδικά όταν τα συστήματα διακυβέρνησης δεν μπορούν να λειτουργήσουν ανεξάρτητα από τον εκτελεστικό έλεγχο.

4.1.3 Αδυναμίες στον Εσωτερικό Έλεγχο και η Επίδρασή τους στην Ανίχνευση Απάτης

Σύμφωνα με την βιβλιογραφία, ένας από τους πιο αξιόπιστους δείκτες λογιστικής απάτης είναι μια κουλτούρα αναποτελεσματικού εσωτερικού ελέγχου. Οι πιο συχνά αναφερόμενες αδυναμίες περιλαμβάνουν την ανεπαρκή ανεξαρτησία του εσωτερικού ελέγχου, τις αδύναμες πρακτικές τεκμηρίωσης και την περιορισμένη πρόσβαση σε οικονομικά δεδομένα σε πραγματικό χρόνο.

Οι λειτουργίες εσωτερικού ελέγχου συχνά αποτυγχάνουν λόγω οργανωτικών περιορισμών, όπως περιορισμένη εξουσία, ανεπαρκείς πόρους ή έλλειψη άμεσων γραμμών αναφοράς στο διοικητικό συμβούλιο, παρά λόγω μεθοδολογικών δυσκολιών, σύμφωνα με τις έρευνες που παρουσιάζονται στο δεύτερο μέρος της εργασίας.

Επιπλέον, η ικανότητα των οργανισμών να εντοπίζουν λογιστικές αστοχίες έγκαιρα μειώνεται ελλείψει ολοκληρωμένων συστημάτων διαχείρισης κινδύνων. Λόγω των

αποσπασματικών διαδικασιών παρακολούθησης ή της ανεπαρκούς επικοινωνίας μεταξύ των τμημάτων, υπήρχαν προειδοποιητικά σημάδια που παρέμειναν απαρατήρητα σε πολλά καταγεγραμμένα περιστατικά απάτης. Επομένως, τα αποτελέσματα υποδηλώνουν ότι η οργανωσιακή τοποθέτηση και τα πλαίσια διακυβέρνησης, εκτός από την τεχνική επάρκεια, σχετίζονται στενά με την αποτελεσματικότητα του εσωτερικού ελέγχου.

4.1.4 Περιορισμοί του Εξωτερικού Ελέγχου στην Ανίχνευση Απάτης

Τα συμπεράσματα της βιβλιογραφίας δείχνουν ότι, αν και απαραίτητος, ο εξωτερικός έλεγχος έχει περιορισμένη επιρροή στον εντοπισμό λογιστικής απάτης. Οι τεχνικές των εξωτερικών ελεγκτών δεν αποσκοπούν πρωτίστως στην ανίχνευση κάθε περίπτωσης δόλιας συμπεριφοράς, παρόλο που είναι υπεύθυνοι για την προσφορά ενός δίκαιου επιπέδου διασφάλισης σχετικά με την ακρίβεια των οικονομικών καταστάσεων. Ένα από τα πιο συχνά αναφερόμενα όρια στην έρευνα ελέγχου είναι η διάκριση μεταξύ διασφάλισης και απόλυτης ανίχνευσης.

Διεθνείς ρυθμιστικοί οργανισμοί όπως η IFAC τονίζουν στις κατευθυντήριες γραμμές ελέγχου τους ότι οι ελεγκτές θα πρέπει να αξιολογούν τον κίνδυνο απάτης αντί να διεξάγουν ολοκληρωμένες εγκληματολογικές έρευνες. Επομένως, η δειγματοληψία, τα όρια σημαντικότητας και η επαγγελματική κρίση αποτελούν κρίσιμα στοιχεία των μεθόδων εξωτερικού ελέγχου. Επομένως, τα εξελιγμένα, συμπαιγνιακά ή σκόπιμα κρυφά σχέδια απάτης που περιλαμβάνουν την παράκαμψη των ελέγχων από τη διοίκηση ενδέχεται να περάσουν απαρατήρητα κατά τη διάρκεια των τακτικών ελεγκτικών εργασιών.

Το κενό πληροφόρησης μεταξύ της διοίκησης των επιχειρήσεων και των ελεγκτών είναι ένα άλλο μειονέκτημα. Οι εξωτερικοί ελεγκτές βασίζονται σε μεγάλο βαθμό σε εσωτερικά δεδομένα, έγγραφα και δηλώσεις από την οντότητα που αξιολογούν. Η εγκυρότητα των ελεγκτικών αποδεικτικών στοιχείων που είναι διαθέσιμα αυτήν τη στιγμή μπορεί να τεθεί σε κίνδυνο όταν η υψηλή διοίκηση εμπλέκεται άμεσα σε δόλιες αναφορές. Αυτή η δυσκολία έχει ανακύψει επανειλημμένα σε έρευνες μετά από σκάνδαλα, όπου αποκαλύφθηκε ότι οι ελεγκτές βασίζονταν σε ανακριβείς ή ανεπαρκείς πληροφορίες.

Επιπλέον, το βάθος των διαδικασιών ελέγχου επηρεάζεται από οικονομικούς και χρονικούς περιορισμούς. Το εύρος των ερευνητικών δοκιμών μπορεί να περιορίζεται

από τους προκαθορισμένους προϋπολογισμούς και τα χρονοδιαγράμματα που διέπουν τις ελεγκτικές εργασίες. Ο ανεπαρκής επαγγελματικός σκεπτικισμός και η υπερβολική εξάρτηση από τις δικαιολογίες της διοίκησης εξακολουθούν να αποτελούν επαναλαμβανόμενες ελλείψεις ελέγχου σε σημαντικές αποτυχίες εταιρειών, σύμφωνα με εποπτικά όργανα όπως το PCAOB.

Σύμφωνα με τη σύνθεση των στοιχείων της βιβλιογραφίας που μελετήθηκε, ο εξωτερικός έλεγχος εξακολουθεί να αποτελεί βασικό στοιχείο της οικονομικής λογοδοσίας, αλλά το πόσο καλά εντοπίζει την απάτη εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από την ανεξαρτησία του ελεγκτή, τον επαγγελματικό σκεπτικισμό και την ισχύ των συστημάτων εταιρικής διακυβέρνησης που στηρίζουν τη διαδικασία ελέγχου.

4.1.5 Η Λειτουργία της Τεχνολογίας στην Πρόληψη και Ανίχνευση Απάτης

Η αυξανόμενη εμπλοκή των τεχνολογικών εργαλείων στην ενίσχυση των δυνατοτήτων ανίχνευσης απάτης είναι μια άλλη τάση που προέκυψε από την έρευνα. Οι εσωτερικές και εξωτερικές διαδικασίες ελέγχου αρχίζουν να αλλάζουν ως αποτέλεσμα των εξελίξεων στην ανάλυση δεδομένων, την τεχνητή νοημοσύνη και τα συστήματα συνεχούς ελέγχου. Σύμφωνα με τη βιβλιογραφία, οι ελεγκτές μπορούν να αναλύσουν ολόκληρα σύνολα δεδομένων χρησιμοποιώντας μεθοδολογίες ελέγχου που βασίζονται σε δεδομένα αντί για απλώς δειγματοληπτικές διαδικασίες. Η πιθανότητα εύρεσης ανωμαλιών, περιέργων προτύπων συναλλαγών και ασαφών συνδέσεων μεταξύ οικονομικών αρχείων αυξάνεται σημαντικά από αυτήν την αλλαγή. Συγκεκριμένα, τα συστήματα συνεχούς παρακολούθησης επιτρέπουν στους οργανισμούς να εντοπίζουν παρατυπίες σχεδόν αμέσως, γεγονός που μειώνει τον χρόνο και τον αντίκτυπο των δόλιων σχεδίων.

Η ενσωμάτωση ψηφιακών ιχνών ελέγχου και αυτοματοποιημένων ελέγχων βελτιώνει την λογοδοσία και τη διαφάνεια σε οργανωτικό επίπεδο. Όλο και περισσότεροι άνθρωποι πιστεύουν ότι τεχνολογίες όπως τα προγνωστικά μοντέλα κινδύνου, τα συστήματα καταγραφής που βασίζονται σε blockchain και οι αλγόριθμοι ανίχνευσης αστοχιών αποτελούν κρίσιμα μέρη των σύγχρονων πλαισίων διακυβέρνησης. Τα αποτελέσματα δείχνουν επίσης ότι η ανθρώπινη εποπτεία και η κατάλληλη εκτέλεση είναι απαραίτητες για να είναι αποτελεσματική η τεχνολογία. Οι τεχνολογικές τεχνικές μπορεί να παρέχουν ψευδώς θετικά αποτελέσματα, να αγνοούν τις ανησυχίες που σχετίζονται με τα συμφραζόμενα ή να παρακάμπτονται από ενημερωμένους

εμπιστευτικούς παράγοντες, ελλείπει επαρκούς εμπειρίας, εκπαίδευσης και ηθικής διακυβέρνησης. Συνολικά, η ανάλυση δείχνει ότι η τεχνολογία θα πρέπει να θεωρείται ως ένα πρόσθετο εργαλείο που βελτιώνει την ικανότητα των εσωτερικών και εξωτερικών ελεγκτών να εντοπίζουν και να σταματούν δόλιες δραστηριότητες και όχι ως υποκατάστατο της κρίσης του ελέγχου.

4.2 Μελέτες Περιπτώσεων

Προκειμένου να συνδεθούν τα θεωρητικά συμπεράσματα της προηγούμενης ενότητας με εμπειρικά δεδομένα, η παρούσα ενότητα εξετάζει πραγματικές περιπτώσεις εταιρικής απάτης. Μια βαθύτερη κατανόηση του πώς συμβαίνει η λογιστική απάτη σε οργανωτικά περιβάλλοντα, πώς δυσλειτουργούν οι μηχανισμοί ελέγχου και πώς αντιδρούν οι εσωτερικές και εξωτερικές λειτουργίες ελέγχου σε πραγματικές καταστάσεις καθίσταται δυνατή μέσω της ανάλυσης μελέτης περίπτωσης.

Οι επιλεγμένες περιπτώσεις είναι μεγάλα παγκόσμια επιχειρηματικά σκάνδαλα που είχαν σημαντικό αντίκτυπο στις διαδικασίες κανονιστικής εποπτείας, στις αλλαγές στην εταιρική διακυβέρνηση και στα πρότυπα ελέγχου. Κάθε περίπτωση εξετάζεται χρησιμοποιώντας ένα τυποποιημένο πλαίσιο, το οποίο περιλαμβάνει το ιστορικό του οργανισμού, τον τύπο της απάτης, τις ελλείψεις του εσωτερικού ελέγχου, τη λειτουργία των εσωτερικών και εξωτερικών ελέγχων και σημαντικά συμπεράσματα για το ελεγκτικό επάγγελμα.

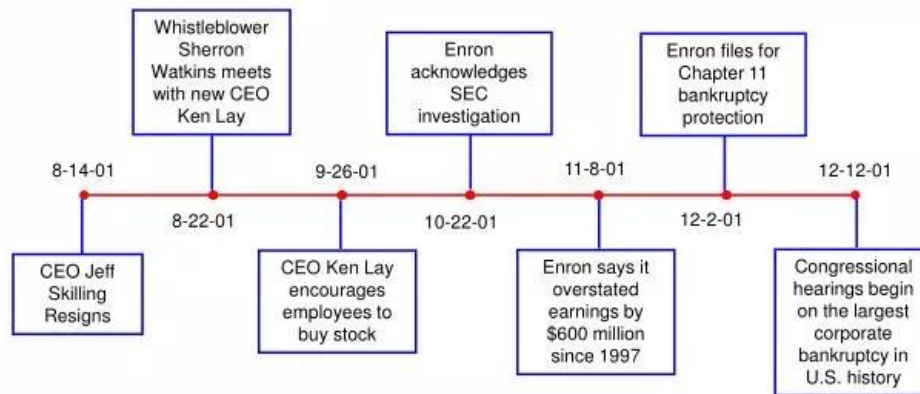
4.2.1 Το Σκάνδαλο της Enron

Ένα από τα σημαντικότερα περιστατικά λογιστικής απάτης στη σύγχρονη εταιρική ιστορία είναι η κατάρρευση της Enron το 2001. Αυτή η περίπτωση έχει εξεταστεί εκτενώς στην ακαδημαϊκή βιβλιογραφία ως κλασικό παράδειγμα χειραγώγησης οικονομικών καταστάσεων και αποτυχίας ελέγχου. Η Enron, η οποία κάποτε ήταν μία από τις μεγαλύτερες ενεργειακές εταιρείες στις ΗΠΑ, παρουσίαζε τον εαυτό της ως μια πολύ κερδοφόρα εταιρεία, ενώ χρησιμοποιούσε περίπλοκες λογιστικές τεχνικές για να κρύψει σημαντικούς οικονομικούς κινδύνους (Healy & Palepu, 2003).

Προκειμένου να εξαλειφθεί το χρέος από τον ισολογισμό της Enron και να ενισχυθούν δόλια οι χρηματοοικονομικοί δείκτες, χρησιμοποιήθηκαν ευρέως οι οργανισμοί ειδικού σκοπού (SPEs). Αυτός ήταν ο κύριος μηχανισμός της απάτης. Η εταιρεία υπερεκτίμησε τα έσοδα και την κερδοφορία χρησιμοποιώντας λογιστική αποτίμησης σε τιμές αγοράς

και δομημένες συναλλαγές για να αναγνωρίσει τα αναμενόμενα μελλοντικά κέρδη ως τρέχοντα έσοδα (Benston & Hartgraves, 2002). Παρά την επιδείνωση της οικονομικής της κατάστασης, η εταιρεία κατάφερε να διατηρήσει την εμπιστοσύνη των επενδυτών χάρη σε αυτές τις τακτικές.

The Enron Scandal – Timeline

Σχήμα 4.1 Το Χρονικό του Σκανδάλου της Enron. (SlideServe, 2012)

Η κυριαρχία των στελεχών και οι συγκρούσεις συμφερόντων υπονόμευσαν σοβαρά το πλαίσιο εσωτερικού ελέγχου της Enron. Οι αποφάσεις σχετικά με τους λογιστικούς κανόνες και τις γνωστοποιήσεις επηρεάστηκαν σε μεγάλο βαθμό από την ανώτερη διοίκηση, ειδικά στο τμήμα οικονομικών. Οι συναλλαγές υψηλού κινδύνου δεν παρακολουθούνταν αποτελεσματικά από τις δομές διακυβέρνησης και οι πρακτικές διαχείρισης κινδύνου δεν αμφισβήτησαν τις υποκείμενες υποθέσεις περίπλοκων οικονομικών ρυθμίσεων (Healy & Palepu, 2003). Επιπλέον, το διοικητικό συμβούλιο ενέκρινε δομές εκτός ισολογισμού χωρίς να εξετάσει διεξοδικά τις επιπτώσεις τους, υποδεικνύοντας μια κατανομή στα καθήκοντα εσωτερικής λογοδοσίας και εποπτείας.

Παρά το γεγονός ότι διέθετε μηχανισμό εσωτερικού ελέγχου, η αποτελεσματικότητα της Enron περιοριζόταν από οργανωτικά ζητήματα. Οι εσωτερικοί ελεγκτές δεν είχαν επαρκή αυτονομία ή πρόσβαση σε δεδομένα σχετικά με τις λειτουργίες των δομημένων χρηματοοικονομικών στοιχείων. Η επιχειρηματική κουλτούρα στην οποία εργαζόταν το τμήμα εσωτερικού ελέγχου εκτιμούσε την κερδοφορία και την οικονομική απόδοση έναντι της διαφάνειας, γεγονός που περιορίζει την ικανότητά του να αμφισβητεί τις επιλογές ηγεσίας ή να εγείρει ζητήματα (Graham, Harvey & Rajgopal, 2005).

Αυτό το παράδειγμα καταδεικνύει ότι η επιτυχής πρόληψη της απάτης δεν μπορεί να διασφαλιστεί μόνο από την ύπαρξη μιας λειτουργίας εσωτερικού ελέγχου, εκτός εάν συνοδεύεται από ισχυρή διακυβέρνηση και ανεξάρτητη αναφορά.

Παρόλο που οι λογιστικές διαδικασίες της Enron ήταν εξαιρετικά περίπλοκες και επικίνδυνες, οι οικονομικές καταστάσεις της εταιρείας εγκρίθηκαν επίσημα από τον Arthur Andersen, τον εξωτερικό ελεγκτή της. Οι επακόλουθες εξετάσεις της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς των ΗΠΑ αποκάλυψαν ότι η ελεγκτική εταιρεία βασιζόταν υπερβολικά σε ισχυρισμούς της διοίκησης και δεν διέθετε επαρκή επαγγελματικό σκεπτικισμό (SEC, 2002).

Επιπλέον, οι συγκρούσεις συμφερόντων που προέκυψαν από τους διπλούς ρόλους του Arthur Andersen ως οικονομικού συμβούλου και ελεγκτή ενδέχεται να έθετε σε κίνδυνο την ανεξαρτησία και την αντικειμενικότητά του. Τελικά, το σκάνδαλο οδήγησε στην εκκαθάριση της εταιρείας και βοήθησε στην επίτευξη σημαντικών κανονιστικών αλλαγών, όπως η εφαρμογή αυστηρότερων κατευθυντήριων γραμμών εταιρικής διακυβέρνησης και εποπτείας του οικονομικού ελέγχου στις ΗΠΑ.

Σύμφωνα με το σκάνδαλο της Enron, η περίπλοκη χρηματοοικονομική μηχανική σε συνδυασμό με τη χαλαρή διακυβέρνηση και την αποδυναμωμένη ανεξαρτησία των ελεγκτών αυξάνει την πιθανότητα λογιστικής απάτης. Τονίζει επίσης πόσο σημαντικός είναι ο επαγγελματικός σκεπτικισμός, οι διαδικασίες ανοιχτής γνωστοποίησης και η αποτελεσματική εποπτεία του διοικητικού συμβουλίου για τη διατήρηση της ακεραιότητας της χρηματοοικονομικής αναφοράς. Με ευρύτερη έννοια, η υπόθεση άλλαξε τα διεθνή πρότυπα ελέγχου και επιβεβαίωσε την ανάγκη βελτίωσης της εξωτερικής εποπτείας του ελέγχου και των συστημάτων εσωτερικού ελέγχου, προκειμένου να αποτραπούν μελλοντικές επιχειρηματικές αποτυχίες αυτού του είδους.

4.2.2 Μελέτη Περίπτωσης 2: Το Σκάνδαλο στην Wirecard

Ένα από τα μεγαλύτερα ευρωπαϊκά λογιστικά σκάνδαλα τα τελευταία δέκα χρόνια ήταν η κατάρρευση της Wirecard το 2020, η οποία προσφέρει ένα σύγχρονο παράδειγμα του πώς η λογιστική απάτη, η κακή διακυβέρνηση και τα ελαττώματα στον έλεγχο μπορούν να συνυπάρχουν σε μια ταχέως αναπτυσσόμενη ψηφιακή εταιρεία.

Πολλοί άνθρωποι θεώρησαν τη γερμανική επιχείρηση χρηματοοικονομικής τεχνολογίας Wirecard, η οποία ειδικευόταν στην επεξεργασία ψηφιακών πληρωμών, ως μια σημαντική ιστορία επιτυχίας στην Ευρώπη. Οι έρευνες τελικά έδειξαν ότι τα δηλωμένα επίπεδα μετρητών ύψους σχεδόν 1,9 δισεκατομμυρίων ευρώ δεν υπήρχαν, γεγονός που οδήγησε στην αφερεγγυότητα της εταιρείας και στην έναρξη ποινικών υποθέσεων κατά των κορυφαίων στελεχών της (McCrum, 2022).

Τα κύρια στοιχεία της απάτης ήταν η δημιουργία πλαστών ταμειακών υπολοίπων και η διόγκωση των εσόδων μέσω εξωτερικών συνεργατών. Η Wirecard δηλώνε σημαντικά κέρδη από δραστηριότητες στο εξωτερικό, αν και αυτοί οι ισχυρισμοί δεν υποστηρίζονταν ως επί το πλείστον από αξιόπιστα οικονομικά δεδομένα. Η εξάρτηση της επιχείρησης από περίπλοκες ρυθμίσεις και διαδικασίες αποφυγής οικονομικής αναφοράς απέκρυψε την πραγματική πηγή του εισοδήματός της. Παρουσιάζοντας μια ψευδή εικόνα οικονομικής σταθερότητας και ανάπτυξης, αυτές οι τακτικές βοήθησαν την επιχείρηση να προσελκύσει επενδυτές, να εξασφαλίσει χρηματοδότηση και να διατηρήσει τη θέση της στον δείκτη DAX της γερμανικής χρηματιστηριακής αγοράς.

Η υπερβολική συγκέντρωση εκτελεστικής εξουσίας και ο ανεπαρκής εποπτικός έλεγχος ήταν χαρακτηριστικά των εσωτερικών ρυθμίσεων διακυβέρνησης της Wirecard. Οι εσωτερικές διαδικασίες αναφοράς δεν κλιμάκωσαν επαρκώς τις ανησυχίες που εξέφρασαν τα μέλη του προσωπικού και οι εξωτερικοί παρατηρητές και οι διαδικασίες διαχείρισης κινδύνου δεν επιβεβαίωσαν τη νομιμότητα των συναλλαγών τρίτων.

Τα εσωτερικά τμήματα συμμόρφωσης δεν μπόρεσαν να αντικρούσουν τις αφηγήσεις της διοίκησης και τα εποπτικά όργανα δεν είχαν αποτελεσματική πρόσβαση σε ανεξάρτητη οικονομική επαλήθευση. Για πολλά χρόνια, η δόλια οικονομική αναφορά μπόρεσε να συνεχιστεί σε αυτό το περιβάλλον με μικρή εσωτερική αντίθεση.

Το τμήμα εσωτερικού ελέγχου της Wirecard δυσκολεύτηκε να εργαστεί χωρίς την παρέμβαση της εκτελεστικής εξουσίας. Σύμφωνα με πληροφορίες, οι εσωτερικοί

ελεγκτές είχαν περιορισμένες ικανότητες να εξετάσουν συναλλαγές υψηλού κινδύνου που αφορούσαν ξένους εταίρους και αντιμετώπισαν οργανωτικά εμπόδια κατά την προσπάθειά τους να λάβουν εξωτερική επιβεβαίωση των ταμειακών υπολοίπων. Η υπόθεση καταδεικνύει ότι η θεσμική ανεξαρτησία, η πρόσβαση σε αξιόπιστα δεδομένα, η υποστήριξη σε επίπεδο διοικητικού συμβουλίου και οι επαγγελματικές δεξιότητες είναι όλα απαραίτητα για την αποτελεσματικότητα του εσωτερικού ελέγχου.

Παρά τις συνεχιζόμενες δημόσιες κατηγορίες για λογιστικά λάθη, ο εξωτερικός ελεγκτής της Wirecard, Ernst & Young, ενέκρινε τις οικονομικές καταστάσεις της εταιρείας για αρκετά χρόνια. Περαιτέρω έρευνες αποκάλυψαν ότι οι διαδικασίες ελέγχου δεν επιβεβαίωναν επαρκώς την ύπαρξη των αναφερόμενων ταμειακών υπολοίπων και εξαρτώνταν κυρίως από έγγραφα τρίτων.

Μετά την ανακάλυψη της απάτης, η κανονιστική παρακολούθηση αυξήθηκε, με τις ευρωπαϊκές ρυθμιστικές αρχές και τις γερμανικές εποπτικές αρχές να αξιολογούν την αποτελεσματικότητα των διαδικασιών εποπτείας του ελέγχου. Οι συζητήσεις σχετικά με τον σκεπτικισμό των ελεγκτών, τα όρια των διαδικασιών επαλήθευσης και την απαίτηση για αυστηρότερη κανονιστική εποπτεία στις ευρωπαϊκές κεφαλαιαγορές αναζωπυρώθηκαν από την υπόθεση.

Η υπόθεση Wirecard δείχνει ότι η λογιστική απάτη μπορεί να συνεχιστεί ακόμη και σε χρηματοπιστωτικά ιδρύματα με αυστηρή ρύθμιση, όταν οι μηχανισμοί εποπτείας δεν είναι σε θέση να αμφισβητήσουν σωστά τους ισχυρισμούς της διοίκησης και η διαφάνεια είναι περιορισμένη. Καταδεικνύει επίσης την αυξανόμενη σημασία του διεθνούς συντονισμού του ελέγχου, των ανεξάρτητων διαδικασιών επαλήθευσης και των τεχνικών τεχνολογιών που μπορούν να επικυρώσουν οικονομικά δεδομένα σε όλες τις δικαιοδοσίες. Με ευρύτερη έννοια, η υπόθεση τονίζει την ανάγκη καλύτερου συντονισμού της κανονιστικής εποπτείας, του εξωτερικού ελέγχου και του εσωτερικού ελέγχου, προκειμένου να εντοπιστεί η απάτη σε περίπλοκους, παγκοσμίως ολοκληρωμένους επιχειρηματικούς οργανισμούς.

4.2.3 Μελέτη Περίπτωσης 3: Το Σκάνδαλο της Folli Follie

Μία από τις μεγαλύτερες υποθέσεις εταιρικής απάτης στη σύγχρονη ελληνική επιχειρηματική ιστορία είναι το λογιστικό σκάνδαλο της Folli Follie, το οποίο χρησιμεύει επίσης ως κρίσιμο παράδειγμα του πώς η οικονομική χειραγώγηση, η κακή διακυβέρνηση και οι ανεπαρκείς διαδικασίες εποπτείας μπορούν να συνδυαστούν σε

μία εισηγμένη στο χρηματιστήριο εταιρεία. Λόγω της παγκόσμιας εμβέλειας της εταιρείας, της εισαγωγής της στο Χρηματιστήριο Αθηνών και της έκτασης των οικονομικών ανακριβειών που τελικά αποκαλύφθηκαν, η υπόθεση προσέλκυσε την προσοχή από όλο τον κόσμο.

Οι ψευδείς συναλλαγές και οι ψευδείς αναφορές για εταιρείες του εξωτερικού ήταν οι κύριοι τρόποι με τους οποίους η εταιρεία υπερεκτίμησε τα έσοδα, τα περιουσιακά στοιχεία και τα ταμειακά υπόλοιπα. Η εταιρεία παρουσίασε διογκωμένα στοιχεία πωλήσεων από τις ασιατικές αγορές και ανέφερε τραπεζικά υπόλοιπα που δεν μπορούσαν να επαληθευτούν. Ως αποτέλεσμα, η αναπτυξιακή πορεία και η οικονομική ισχύς της εταιρείας παρουσιάστηκαν λανθασμένα.

Λόγω της εξάρτησής της από περίπλοκες επιχειρηματικές δομές και γεωγραφικά διασκορπισμένες εταιρείες, γεγονός που καθιστούσε δύσκολη την ανεξάρτητη επαλήθευση, η χειραγώγηση ήταν ιδιαίτερα επιτυχημένη. Οι ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις χρησιμοποιήθηκαν από αναλυτές και επενδυτές για να αποκρύψουν τις αποκλίσεις μεταξύ της αναφερόμενης απόδοσης και των πραγματικών λειτουργικών δραστηριοτήτων. Κατά συνέπεια, παρά την υποκείμενη οικονομική αστάθεια, η εταιρεία μπόρεσε να διατηρήσει την εμπιστοσύνη των επενδυτών και την πρόσβαση στις κεφαλαιαγορές για αρκετά χρόνια.

Η υπόθεση Folli Follie αποκάλυψε σοβαρές αδυναμίες στα πλαίσια διαχείρισης κινδύνου και εταιρικής διακυβέρνησης. Οι εσωτερικές διαδικασίες επαλήθευσης δεν επαλήθευσαν επαρκώς την παρουσία περιουσιακών στοιχείων ή τη νομιμότητα των δηλωμένων εσόδων και οι μηχανισμοί ελέγχου δεν κατάφεραν να διασφαλίσουν αξιόπιστη οικονομική αναφορά από τις θυγατρικές του εξωτερικού.

Επιπλέον, η αποτελεσματικότητα της εταιρικής εποπτείας περιορίστηκε από τη συγκέντρωση εξουσίας λήψης αποφάσεων από την ιδρυτική οικογένεια. Οι εποπτικοί μηχανισμοί δεν αμφισβήτησαν τους ισχυρισμούς της διοίκησης σχετικά με τις δραστηριότητες στο εξωτερικό και το διοικητικό συμβούλιο δεν άσκησε επαρκή ανεξάρτητη εξέταση. Η μακροπρόθεσμη απόκρυψη απάτης διευκολύνθηκε από την έλλειψη ανεξάρτητης παρακολούθησης και ισχυρών εσωτερικών καναλιών αναφοράς. Αυτό το παράδειγμα δείχνει πώς η ταχεία παγκόσμια επέκταση σε συνδυασμό με τις εταιρικές δομές που ελέγχονται από την διοίκηση μπορούν να εγείρουν ζητήματα διακυβέρνησης εάν τα ανεξάρτητα μέτρα εποπτείας δεν ενισχυθούν κατάλληλα.

Τα ερευνητικά στοιχεία δείχνουν ότι το τμήμα εσωτερικού ελέγχου της εταιρείας δεν διέθετε την οργανωτική ανεξαρτησία και την εξουσία που απαιτείται για την επιβεβαίωση οικονομικών δεδομένων που προέρχονται από ξένες εταιρείες. Οι πρακτικές εσωτερικού ελέγχου επικεντρώνονταν κυρίως στις εγχώριες δραστηριότητες, με ελάχιστη προσοχή να δίνεται σε διεθνείς επιχειρήσεις υψηλού κινδύνου.

Επιπλέον, μια ανεξάρτητη επιτροπή ελέγχου με δυνατότητα να αμφισβητεί την εκτελεστική διοίκηση δεν ήταν άμεσα προσβάσιμη στο τμήμα εσωτερικού ελέγχου. Οι εσωτερικοί ελεγκτές δεν ήταν σε θέση να εγείρουν ζητήματα ή να ζητήσουν εξωτερική επιβεβαίωση οικονομικών δεδομένων λόγω αυτού του συστημικού περιορισμού. Το παράδειγμα υπογραμμίζει πόσο σημαντικό είναι να διασφαλιστεί ότι τα τμήματα εσωτερικού ελέγχου έχουν επαρκή ανεξαρτησία, πόρους και πρόσβαση σε πληροφορίες, ειδικά σε πολυεθνικές εταιρείες όπου η λειτουργική και γεωγραφική πολυπλοκότητα αυξάνουν τον κίνδυνο απάτης.

Για αρκετά χρόνια, οι εξωτερικοί οικονομικοί λογαριασμοί της Folli Follie ελέγχονταν, αλλά δεν διαπιστώθηκε το πλήρες εύρος των ανακρίβειών. Η καταλληλότητα των διαδικασιών επαλήθευσης ελέγχου αμφισβητήθηκε μόλις δημοσιοποιήθηκε η απάτη, ειδικά όσον αφορά τα υπόλοιπα μετρητών στο εξωτερικό και τα έσοδα των θυγατρικών. Η Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς και άλλες ελληνικές ρυθμιστικές αρχές ξεκίνησαν έρευνες σχετικά με τη συμμόρφωση της εταιρείας με την κεφαλαιαγορά, τις διαδικασίες διακυβέρνησης και τις οικονομικές γνωστοποιήσεις.

Η υπόθεση πυροδότησε ευρύτερες συζητήσεις στην Ελλάδα σχετικά με τα πρότυπα εταιρικής διακυβέρνησης, την εποπτεία του ελέγχου και την αναγκαιότητα πιο ισχυρών διαδικασιών επαλήθευσης για τις ξένες εταιρείες που είναι εισηγμένες στα ελληνικά χρηματιστήρια. Η διαμάχη πυροδότησε επίσης ερωτήματα σχετικά με τις αδυναμίες των συμβατικών τεχνικών ελέγχου στον χειρισμό περίπλοκων παγκόσμιων εταιρικών οργανισμών, ιδίως σε περιπτώσεις όπου η πρόσβαση σε αξιόπιστα οικονομικά δεδομένα είναι περιορισμένη σε άλλες χώρες. Η υπόθεση Folli Follie χρησιμεύει ως παράδειγμα του πώς η λογιστική απάτη μπορεί να περάσει απαρατήρητη για μεγάλα χρονικά διαστήματα όταν η οργανωσιακή διαφάνεια είναι χαμηλή και τα συστήματα διακυβέρνησης δεν λειτουργούν από μόνα τους. Δείχνει επίσης ότι υπάρχει μεγαλύτερη πιθανότητα εσφαλμένων χρηματοοικονομικών αναφορών όταν συμβαίνει γρήγορη

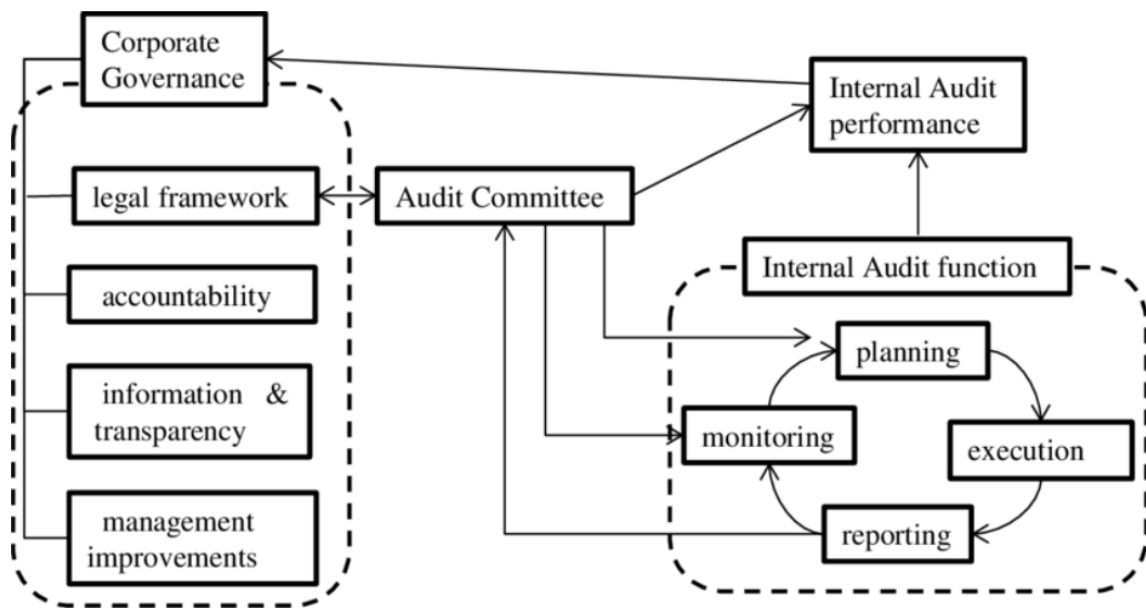
επέκταση στο εξωτερικό χωρίς αντίστοιχα ισχυρότερα μέτρα ελέγχου. Από την άποψη του ελέγχου, η υπόθεση τονίζει την ανάγκη για πιο προληπτική κανονιστική εποπτεία, καλύτερη ανεξαρτησία εσωτερικού ελέγχου και βελτιωμένες διαδικασίες επαλήθευσης για τις εταιρείες του εξωτερικού. Τονίζει επίσης την αξία του σκεπτικισμού μεταξύ των επενδυτών, των διοικητικών συμβουλίων και των ρυθμιστικών αρχών της αγοράς, εκτός από το ελεγκτικό επάγγελμα.

4.3 Ανάλυση και Ερμηνεία των Αποτελεσμάτων

Προκειμένου να αξιολογηθούν τα ευρήματα υπό το πρίσμα των ερευνητικών ερωτημάτων της μελέτης, αυτό το μέρος συνθέτει τα ευρήματα από την ανάλυση των μελετών περίπτωσης και την ευρύτερη ανάλυση του θέματος. Η συζήτηση επιδιώκει να αξιολογήσει την αποτελεσματικότητα των διαδικασιών εσωτερικού και εξωτερικού ελέγχου και να προσδιορίσει τις διαρθρωτικές συνθήκες που ευνοούν περισσότερο τη λογιστική απάτη, ενσωματώνοντας πληροφορίες από την ακαδημαϊκή βιβλιογραφία, τα κανονιστικά πλαίσια και τα πραγματικά περιστατικά εταιρικής απάτης.

4.3.1 Η Σύνδεση Μεταξύ Οργανωτικών Δομών και Τύπων Απάτης

Τα αποτελέσματα αυτής της μελέτης δείχνουν ότι η λογιστική απάτη είναι συνήθως ριζωμένη σε οργανωτικά συστήματα με δομικά ελαττώματα, κεντρική εξουσία και ανεπαρκή εποπτεία και όχι ότι προκύπτει από μεμονωμένες εσωτερικές πράξεις. Η χειραγωγή των οικονομικών καταστάσεων αποδείχθηκε ότι είναι η πιο επιβλαβής μορφή απάτης σε όλες τις περιπτώσεις που αναλύθηκαν, αλλά ο πληθωρισμός εσόδων και η απόκρυψη περιουσιακών στοιχείων συχνά χρησίμευαν ως συμπληρωματικές τακτικές.

Σχήμα 4.2 Αλληλεπίδραση μηχανισμών ελέγχου και εταιρικής διακυβέρνησης. (Abdullah, 2014)

Οι μελέτες περιπτώσεων δείχνουν ότι οι οργανισμοί με διαδικασίες διακυβέρνησης που δεν είναι ανεξάρτητες από τον εκτελεστικό έλεγχο είναι πιο πιθανό να έχουν μη ηθική χρηματοοικονομική αναφορά. Η υπερβολική διοικητική κυριαρχία εμποδίζει την αποτελεσματικότητα των εσωτερικών ελέγχων και μειώνει την αποτελεσματικότητα των εποπτικών οργάνων τόσο σε τοπικές όσο και σε πολυεθνικές εταιρείες. Αυτό το εύρημα είναι σύμφωνο με την βιβλιογραφία εταιρικής διακυβέρνησης που δείχνει ότι η ισχύς της επιτροπής ελέγχου και η ανεξαρτησία του διοικητικού συμβουλίου είναι απαραίτητες για τη διατήρηση της ακεραιότητας της χρηματοοικονομικής αναφοράς.

Επιπλέον, η ανάλυση δείχνει ότι όταν τα συστήματα ελέγχου δεν τροποποιούνται κατάλληλα, η ταχεία οργανωτική επέκταση -ιδίως σε ξένες αγορές- αυξάνει σημαντικά την πιθανότητα απάτης. Οι ασυμμετρίες πληροφόρησης που προκαλούνται από περίπλοκες εταιρικές δομές, διεθνείς δραστηριότητες και ασύνδετα κανάλια αναφοράς ενδέχεται να συγκαλύπτουν οικονομικές ασάφειες για μεγάλο χρονικό διάστημα.

4.3.2 Αποτελεσματικότητα των Λειτουργιών Εσωτερικού Ελέγχου

Τα αποτελέσματα της μελέτης δείχνουν ότι η οργανωτική τοποθέτηση, και όχι μόνο η τεχνική επάρκεια, είναι ο κύριος καθοριστικός παράγοντας της αποτελεσματικότητας του εσωτερικού ελέγχου. Οι λειτουργίες εσωτερικού ελέγχου ήταν επίσημα παρούσες σε όλες τις υπό εξέταση περιπτώσεις, αλλά η ικανότητά τους να εντοπίζουν ή να σταματούν την απάτη παρεμποδίστηκε από την έλλειψη ανεξαρτησίας, εξουσίας ή πρόσβασης σε αξιόπιστα δεδομένα. Σε αντίθεση με την

εκτελεστική διοίκηση, ο εσωτερικός έλεγχος πρέπει να λειτουργεί ως ανεξάρτητη λειτουργία διασφάλισης που αναφέρεται απευθείας στο διοικητικό συμβούλιο ή την επιτροπή ελέγχου. Αυτό υποστηρίζεται από θεωρητικά πλαίσια που τονίζουν αυτό το χαρακτηριστικό. Προκειμένου να παρέχεται αποτελεσματική εσωτερική εποπτεία, μοντέλα ελέγχου όπως αυτά που προτείνει η COSO τονίζουν τη σημασία των σαφών γραμμών αναφοράς, της βοήθειας στη διακυβέρνηση και της ενσωμάτωσης της αξιολόγησης κινδύνου. Επιπλέον, η έρευνα δείχνει ότι όταν οι οργανισμοί διατηρούν ισχυρές διαδικασίες τεκμηρίωσης, σαφείς ροές πληροφοριών και ολοκληρωμένα συστήματα διαχείρισης κινδύνου, οι εσωτερικοί ελεγκτές είναι πιο πιθανό να εντοπίσουν έγκαιρα προειδοποιητικά σημάδια απάτης. Από την άλλη πλευρά, η ικανότητα του εσωτερικού ελέγχου να αμφισβητεί σημαντικές οικονομικές αποφάσεις περιορίζεται όταν λειτουργεί με επίκεντρο τη συμμόρφωση ή με τρόπο αντιδραστικό.

4.3.3 Το Κενό Προσδοκιών και οι Περιορισμοί του Εξωτερικού Ελέγχου

Τα αποτελέσματα υποστηρίζουν επίσης τη συνεχιζόμενη συζήτηση σχετικά με τις αδυναμίες του εξωτερικού ελέγχου στην ανίχνευση λογιστικής απάτης. Οι εξωτερικοί ελεγκτές έχουν την ευθύνη να παρέχουν στις οικονομικές καταστάσεις ένα αποδεκτό επίπεδο διασφάλισης, αλλά οι μέθοδοί τους δεν προορίζονται να εντοπίσουν κάθε δόλιο οικονομικό σχεδιασμό. Το «κενό προσδοκιών» μεταξύ της εντύπωσης του κοινού για τις υποχρεώσεις ελέγχου και της πραγματικής έκτασης του ελεγκτικού έργου επιδεινώνεται από αυτήν την απόκλιση. Τα διεθνή ελεγκτικά πρότυπα που δημιουργούνται από οργανισμούς όπως το IAASB αναγνωρίζουν σαφώς ότι οι ελεγκτές αξιολογούν τον κίνδυνο απάτης αντί να διασφαλίζουν ότι ανιχνεύεται. Οι μελέτες περιπτώσεων καταδεικνύουν πώς τα πολύπλοκα σχέδια απάτης μπορούν να παρακάμψουν τις συμβατικές τεχνικές ελεγκτικών δοκιμών χρησιμοποιώντας διαχειριστική παράκαμψη, πλαστά έγγραφα ή διεθνείς οικονομικές σχέσεις. Παρ' όλα αυτά, τα δεδομένα δείχνουν επίσης ότι η προσεκτική εφαρμογή του επαγγελματικού σκεπτικισμού, της αμεροληψίας και των μεθόδων ουσιαστικής επαλήθευσης αυξάνει την αποτελεσματικότητα του ελέγχου. Φαίνεται ότι οι εξωτερικοί ελεγκτές που αμφισβητούν ενεργά τις υποθέσεις της διοίκησης, αναζητούν ανεξάρτητες επιβεβαιώσεις και αξιολογούν τα πλαίσια διακυβέρνησης είναι καλύτερα εξοπλισμένοι για να εντοπίζουν οικονομικές ασάφειες. Επομένως, παρόλο που ο κίνδυνος απάτης δεν μπορεί να εξαλειφθεί πλήρως από τον εξωτερικό έλεγχο, η προληπτική και

αποτρεπτική του λειτουργία είναι σημαντική όταν υποστηρίζεται από αυστηρό κανονιστικό έλεγχο και ηθική επαγγελματική συμπεριφορά.

4.3.4 Η Αυξανόμενη Συμβολή της Τεχνολογίας στην Ενίσχυση των Διαδικασιών Ελέγχου

Η αυξανόμενη σημασία των τεχνικών εργαλείων για τη βελτίωση των δυνατοτήτων ανίχνευσης απάτης είναι μια άλλη σημαντική ανακάλυψη. Τόσο οι εσωτερικοί όσο και οι εξωτερικοί ελεγκτές είναι όλο και περισσότερο σε θέση να εντοπίζουν παρατυπίες σε μεγάλα σύνολα δεδομένων και περίπλοκα δίκτυα συναλλαγών χάρη στην ανάλυση δεδομένων, τα συστήματα συνεχούς ελέγχου και τις αυτοματοποιημένες τεχνικές επαλήθευσης.

Σύμφωνα με την βιβλιογραφία, υπάρχουν τρεις κύριοι τρόποι με τους οποίους η τεχνολογία αυξάνει την αποτελεσματικότητα του ελέγχου:

- Καθιστά δυνατή την ανάλυση πλήρους πληθυσμού των συναλλαγών, η οποία μειώνει την ανάγκη για δειγματοληψία.
- Καθιστά ευκολότερη την παρακολούθηση της οικονομικής δραστηριότητας σε πραγματικό χρόνο.
- Μέσω της αυτοματοποιημένης τεκμηρίωσης και των ψηφιακών ιχνών ελέγχου, βελτιώνει τη διαφάνεια.

Ωστόσο, η ανίχνευση απάτης δεν διασφαλίζεται μόνο από τεχνολογικές τεχνικές. Η αποτελεσματικότητά τους εξαρτάται από την κατάλληλη εκτέλεση, τις εξειδικευμένες γνώσεις και την οργανωτική ετοιμότητα για την αντιμετώπιση κινδύνων που έχουν αναγνωριστεί. Τα τεχνικά συστήματα ενδέχεται να παράγουν πάρα πολλές ειδοποιήσεις ή να μην εντοπίζουν κινδύνους που αφορούν συγκεκριμένα συμφραζόμενα, όταν λειτουργούν χωρίς επαρκή διακυβέρνηση ή ανθρώπινη επίβλεψη.

4.3.5 Γενική Ανάλυση σε Συνάρτηση με τα Ερευνητικά Ερωτήματα

Συνδυαστικά, τα αποτελέσματα της μελέτης δείχνουν ότι οι ακόλουθες τρεις περιστάσεις αυξάνουν Σημαντικά την πιθανότητα λογιστικής απάτης:

- Περιβάλλοντα με ανεπαρκή εσωτερικό έλεγχο.
- Περιορισμένη ανεξαρτησία των λειτουργιών ελέγχου.
- Ανεπαρκής διακυβέρνηση ή κανονιστική εποπτεία.

Από την άλλη πλευρά, όταν οι οργανισμοί χρησιμοποιούν εργαλεία παρακολούθησης τεχνολογίας, αυστηρή εξωτερική επαλήθευση, ανεξάρτητους εσωτερικούς ελέγχους και ισχυρή εποπτική διακυβέρνηση, η ανίχνευση απάτης γίνεται πιο επιτυχημένη.

Τα ευρήματα επιβεβαιώνουν έτσι τον κύριο ισχυρισμό αυτής της μελέτης, ο οποίος είναι ότι ο εσωτερικός έλεγχος, ο εξωτερικός έλεγχος, τα πλαίσια εταιρικής διακυβέρνησης και η κανονιστική εποπτεία πρέπει να λειτουργούν από κοινού για την πρόληψη και την ανίχνευση λογιστικής απάτης και όχι να βασίζονται σε μία μόνο μέθοδο. Τα αποτελέσματα υποστηρίζουν επομένως το κεντρικό επιχείρημα αυτής της έρευνας: ότι η πρόληψη και η ανίχνευση της λογιστικής απάτης δεν μπορούν να βασίζονται σε έναν μόνο μηχανισμό, αλλά απαιτούν συντονισμένη αλληλεπίδραση μεταξύ εσωτερικού ελέγχου, εξωτερικού ελέγχου, δομών εταιρικής διακυβέρνησης και κανονιστικής εποπτείας.

Αυτή η ολοκληρωμένη άποψη τονίζει ότι η αποτελεσματικότητα του ελέγχου είναι ένα συστημικό πρόβλημα που επηρεάζεται από τα θεσμικά κίνητρα, την οργανωσιακή κουλτούρα και το ευρύτερο κανονιστικό περιβάλλον στο οποίο λειτουργούν οι επιχειρήσεις.

Κεφάλαιο 5: Συμπεράσματα και Προτάσεις

5.1 Τα Ολοκληρωμένα Συμπεράσματα της Μελέτης

Ενσωματώνοντας θεωρητικές ιδέες από την ακαδημαϊκή βιβλιογραφία με εμπειρικά δεδομένα από σημαντικές περιπτώσεις εταιρικής απάτης, η παρούσα μελέτη στόχευε στη διερεύνηση του βαθμού στον οποίο οι εσωτερικές και εξωτερικές διαδικασίες ελέγχου εντοπίζουν και αποτρέπουν τη λογιστική απάτη. Η μελέτη δείχνει ότι τα παραδείγματα από τον πραγματικό κόσμο που εξετάστηκαν στο κεφάλαιο 4 παρέχουν ουσιαστική επιβεβαίωση των προτύπων που παρατηρούνται στη βιβλιογραφία.

Εταιρεία	Χώρα	Είδος Απάτης	Ρόλος Ελεγκτών	Αποτυχία Εταιρικής Διακυβέρνησης	Συνέπειες
----------	------	-----------------	-------------------	--	-----------

Enron	ΗΠΑ	Χρήση εταιρειών εκτός ισολογισμού και χειραγώγηση εσόδων	Ο ελεγκτής ενέκρινε σύνθετες δομές και έχασε την ανεξαρτησία του	Ανεπαρκής εποπτεία διοικητικού συμβουλίου και επιτροπής ελέγχου	Κατάρρευση εταιρείας, απώλειες επενδυτών, θεσμικές μεταρρυθμίσεις
Wirecard	Γερμανία	Πλασματικά έσοδα και ανύπαρκτα ταμειακά διαθέσιμα	Ανεπαρκής επαλήθευση εξωτερικών επιβεβαιώσεων	Αποτυχία εποπτικών αρχών και εσωτερικών ελέγχων	Πτώχευση, κρίση εμπιστοσύνης στην αγορά
Follie Folli	Ελλάδα	Εικονικά περιουσιακά στοιχεία και κρυφές υποχρεώσεις	Ελλιπής επαλήθευση τραπεζικών στοιχείων	Αδύναμο σύστημα εσωτερικού ελέγχου	Κατάρρευση ομίλου και μεγάλες ζημιές επενδυτών

Πίνακας 5.1 Επισκόπηση Περιπτώσεων Λογιστικής Απάτης

Αρχικά, η βιβλιογραφία τονίζει επανειλημμένα ότι περιβάλλοντα με ανεπαρκή διακυβέρνηση, συγκεντρωμένη διοικητική εξουσία και αναποτελεσματικές δομές εποπτείας είναι τα πιο πιθανό να εμφανίσουν λογιστική απάτη. Κάθε μία από τις τρεις μελέτες περίπτωσης καταδεικνύει αυτή τη θεωρητική άποψη. Η πολύπλοκη χρηματοοικονομική μηχανική και ο εκτελεστικός έλεγχος επί των διαδικασιών αναφοράς στην υπόθεση Enron υποστήριξαν τους ακαδημαϊκούς ισχυρισμούς της βιβλιογραφίας ότι η διοίκηση θα μπορούσε να παρακάμψει τους περιορισμούς. Παρόμοια με αυτή, η υπόθεση Wirecard κατέδειξε πώς, ακόμη και σε αγορές με υψηλό βαθμό ρύθμισης, οι οικονομικές ανακρίβειες μπορούν να συνεχιστούν λόγω αδιαφανών επιχειρηματικών δομών και ανεπαρκών διαδικασιών επαλήθευσης. Η υπόθεση Folli Follie χρησίμευσε ως περαιτέρω απόδειξη στη βιβλιογραφία ότι ο κίνδυνος απάτης αυξάνεται από τις δομές διακυβέρνησης που ελέγχονται από την οικογένεια των μεγαλομετόχων και την ταχεία παγκόσμια επέκταση εάν τα εσωτερικά συστήματα παρακολούθησης δεν συντηρούνται κατάλληλα.

Δεύτερον, μελέτες που βασίζονται σε πλαίσια εσωτερικού ελέγχου, όπως αυτές που παρουσιάστηκαν στο κεφάλαιο 2, τονίζουν ότι η ανεξαρτησία, η πρόσβαση σε πληροφορίες και η εξουσία σε επίπεδο διοικητικού συμβουλίου είναι οι κύριοι παράγοντες που καθορίζουν την αποτελεσματικότητα των εσωτερικών ελέγχων. Τα στοιχεία της υπόθεσης παρέχουν σημαντική υποστήριξη για αυτόν τον θεωρητικό ισχυρισμό. Παρόλο που οι λειτουργίες εσωτερικού ελέγχου ήταν επίσημα παρούσες σε κάθε μία από τις εταιρείες που εξετάστηκαν, δεν διέθεταν την οργανωτική εξουσία να αμφισβητούν τις αποφάσεις του Διευθύνοντος Συμβούλου ή να επικυρώνουν συναλλαγές που θεωρούνταν υψηλού κινδύνου. Το επαναλαμβανόμενο μοτίβο υποδεικνύει ότι οι διαρθρωτικοί περιορισμοί που είναι εγγενείς στα συστήματα διακυβέρνησης είναι συχνότερα η αιτία των αποτυχιών του εσωτερικού ελέγχου.

Τρίτον, τα θεμελιώδη όρια των εξωτερικών ελέγχων έχουν αναγνωριστεί εδώ και καιρό στη βιβλιογραφία περί λογιστικού ελέγχου, ιδίως η διαφορά μεταξύ της διασφάλισης της ανίχνευσης απάτης και της προσφοράς εύλογης διασφάλισης. Διεθνείς οργανισμοί όπως το IAASB έχουν θεσπίσει πρότυπα που αναγνωρίζουν ότι οι ελεγκτές αξιολογούν τον κίνδυνο απάτης αντί να διεξάγουν ολοκληρωμένες έρευνες. Οι μελέτες περιπτώσεων επιβεβαιώνουν αυτόν τον περιορισμό στην πράξη. Η γεωγραφική διασπορά των θυγατρικών της Folli Follie δημιούργησε αποδεικτικά προβλήματα που οι παραδοσιακές προσεγγίσεις ελέγχου δεν μπόρεσαν να αντιμετωπίσουν. Στην Enron, οι εξωτερικοί ελεγκτές βασίζονταν κυρίως σε εξηγήσεις της διοίκησης και περίπλοκες λογιστικές δομές. Και στην Wirecard, η ανεπαρκής επαλήθευση των ταμειακών υπολοίπων τρίτων έθεσε σε κίνδυνο την αξιοπιστία του ελέγχου.

Όταν συνδυάζονται η βιβλιογραφία και τα στοιχεία που αποδεικνύονται από τις υποθέσεις, προκύπτει ένα βασικό εύρημα: οι συστημικές αποτυχίες διακυβέρνησης, και όχι οι αποτυχίες μεμονωμένων ελεγκτών ή μεμονωμένων μηχανισμών ελέγχου, αποτελούν την κύρια αιτία της λογιστικής απάτης. Όταν ο εξωτερικός έλεγχος δεν διαθέτει επαρκή σκεπτικισμό ή δυνατότητες επαλήθευσης, ο εσωτερικός έλεγχος δεν διαθέτει ανεξαρτησία και η ρυθμιστική εποπτεία δεν δρα αρκετά γρήγορα, η απάτη συνεχίζεται.

Ο συστημικός χαρακτήρας της αποτελεσματικότητας του ελέγχου αποτελεί αντικείμενο ενός ακόμη ευρήματος από αυτήν τη μελέτη. Η έρευνα και τα υπό εξέταση παραδείγματα δείχνουν ότι η αλληλεπίδραση της οργανωτικής διακυβέρνησης, της

ανεξαρτησίας του ελέγχου και της κανονιστικής εποπτείας καθορίζουν τον εντοπισμό απάτης και όχι την ισχύ ενός μόνο μηχανισμού ελέγχου. Τα πλαίσια εσωτερικού ελέγχου τονίζουν ότι η εποπτική ευθύνη, οι ροές πληροφοριών και οι διαδικασίες αξιολόγησης κινδύνου πρέπει να είναι αρμονικές για να είναι αποτελεσματική η παρακολούθηση. Όταν αυτή η ευθυγράμμιση απουσιάζει, όπως συμβαίνει με τις αποτυχίες των εξεταζόμενων εταιρειών, οι λειτουργίες ελέγχου συνήθως λειτουργούν περισσότερο τυπικά παρά ουσιαστικά, επιτρέποντας τη συνέχιση της οικονομικής χειραγώγησης ακόμη και παρά τα καθιερωμένα πρωτόκολλα.

Επιπλέον, η μελέτη δίνει έμφαση στον τρόπο με τον οποίο η οργανωσιακή κουλτούρα επηρεάζει σημαντικά την επιτυχία των διαδικασιών ελέγχου. Η βιβλιογραφία υποστηρίζει σταθερά ότι η ευθύνη της ηγεσίας, τα πρότυπα διαφάνειας και το ηθικό πλαίσιο επηρεάζουν όλα τα εάν τα ευρήματα του ελέγχου ακολουθούνται ή αγνοούνται. Οι μελέτες περίπτωσης υποστηρίζουν αυτήν την άποψη καταδεικνύοντας πώς οι προειδοποιήσεις ελέγχου μπορούν να υποβαθμιστούν ή να αγνοηθούν σε περιβάλλοντα όπου οι προτεραιότητες διακυβέρνησης κυριαρχούνται από περιορισμούς της απόδοσης.

Κατά συνέπεια, η πρόληψη της λογιστικής απάτης θα πρέπει να γίνεται κατανοητή όχι μόνο ως τεχνικό ή διαδικαστικό ζήτημα, αλλά ως μια στρατηγική πρόκληση διακυβέρνησης που απαιτεί δέσμευση από την ανώτατη διοίκηση, τα διοικητικά συμβούλια και τους φορείς εποπτείας.

5.2 Προτάσεις Βασισμένες σε Θεωρία και σε Τεκμήρια και Προσανατολισμένες στην Πράξη

Αρκετές προτάσεις για οργανισμούς, ελεγκτές και ρυθμιστικούς φορείς υποστηρίζονται από τα συνδυασμένα θεωρητικά και εμπειρικά ευρήματα της μελέτης.

5.2.1 Προτάσεις για Εταιρείες και Ελεγκτές

Σύμφωνα με τη βιβλιογραφία, ισχυρά περιβάλλοντα εσωτερικού ελέγχου, ανοιχτά συστήματα αναφοράς και ανεξάρτητοι μηχανισμοί εποπτείας είναι όλα απαραίτητα για την αποτελεσματική πρόληψη της απάτης. Οι μελέτες περιπτώσεων καταδεικνύουν τις επιπτώσεις της αγνόησης αυτών των κατευθυντήριων γραμμών. Επομένως, οι εταιρείες θα πρέπει να διασφαλίζουν ότι τα τμήματα εσωτερικού ελέγχου έχουν απεριόριστη πρόσβαση σε οικονομικά δεδομένα από όλες τις θυγατρικές τους και αναφέρουν απευθείας σε ανεξάρτητες επιτροπές ελέγχου.

Τα πρωτόκολλα επαλήθευσης που δημιουργούνται ειδικά για διασυννοριακές συναλλαγές και θυγατρικές στο εξωτερικό θα πρέπει να εφαρμόζονται από επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται παγκοσμίως. Οι περιπτώσεις που μελετήθηκαν καταδεικνύουν πώς η απάτη μπορεί συχνά να παραμένει κρυφή λόγω γεωγραφικής πολυπλοκότητας. Έτσι, η βελτίωση των εσωτερικών διαδικασιών τεκμηρίωσης και επαλήθευσης μπορεί να μειώσει σημαντικά την οργανωτική ευπάθεια.

Η θεωρητική συζήτηση τονίζει τη σημασία της ανεξάρτητης επαλήθευσης και του επαγγελματικού σκεπτικισμού ως ουσιώδη συστατικά της αποτελεσματικότητας του ελέγχου. Τα εμπειρικά παραδείγματα καταδεικνύουν ότι δύο επίμονα ελαττώματα σε σημαντικά σκάνδαλα απάτης είναι η έλλειψη σκεπτικισμού και η υπερβολική εξάρτηση από ισχυρισμούς της διοίκησης.

Μέτρο Πρόληψης	Ομάδα Στόχος	Αναμενόμενη Επίδραση στη Μείωση Απάτης	Υποστήριξη από Βιβλιογραφία
Ενίσχυση ανεξάρτητων επιτροπών ελέγχου	Διοικητικό συμβούλιο	Βελτιώνει την εποπτεία χρηματοοικονομικής πληροφόρησης και τον έλεγχο των ελεγκτών	Μελέτες εταιρικής διακυβέρνησης
Χρήση ανάλυσης δεδομένων και τεχνητής νοημοσύνης στον έλεγχο	Ελεγκτές	Επιτρέπει έγκαιρο εντοπισμό και συναλλαγών ύποπτων	Έρευνα ψηφιακού ελέγχου

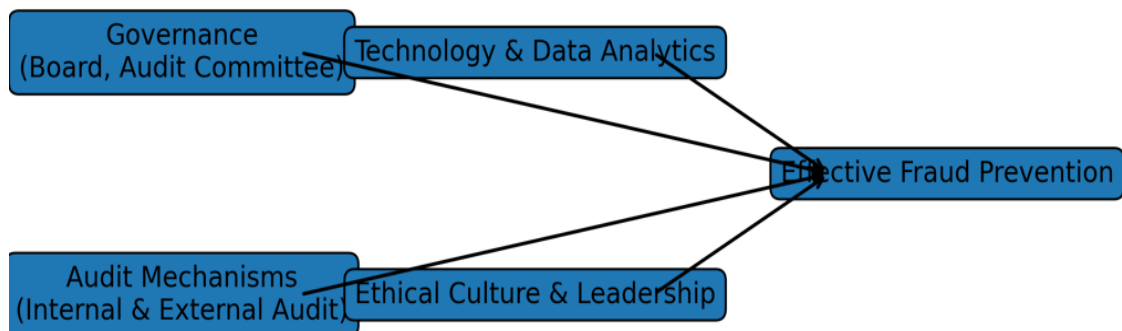
Συστήματα προστατευμένης καταγγελίας (whistleblowing)	Εργαζόμενοι stakeholders	και	Αυξάνει την πιθανότητα έγκαιρης αποκάλυψης απάτης	Έρευνες ηθικής συμμόρφωσης	και
---	-----------------------------	-----	---	-------------------------------	-----

Υποχρεωτική εναλλαγή ελεγκτικών εταιρειών	Ρυθμιστικές αρχές και αγορά ελέγχου	Μειώνει τη σχέση εξοικείωσης και ενισχύει τον επαγγελματικό σκεπτικισμό	Διεθνή κανονιστικά πλαίσια
--	--	--	----------------------------

Πίνακας 5.2 Μέτρα Πρόληψης Λογιστικής Απάτης

Επομένως, για να μειωθεί η εξάρτησή τους από δειγματοληπτικά στοιχεία, οι ελεγκτές θα πρέπει να αυξήσουν τη χρήση αναλυτικών δεδομένων, επιβεβαιώσεων από τρίτους και συστημάτων συνεχούς παρακολούθησης. Επειδή η έρευνα δείχνει ότι τα ολοκληρωμένα συστήματα διασφάλισης βελτιώνουν σημαντικά τα αποτελέσματα ανίχνευσης απάτης, η συνεργασία μεταξύ εσωτερικών και εξωτερικών ελεγκτών θα πρέπει επίσης να βελτιωθεί.

Η βιβλιογραφία σχετικά με την εταιρική διακυβέρνηση τονίζει πόσο σημαντική είναι η ρύθμιση για την ενίσχυση της ανεξαρτησίας και της διαφάνειας των ελέγχων. Οι υπό εξέταση περιπτώσεις δείχνουν πώς η δόλια αναφορά μπορεί να συνεχιστεί και να αυξηθεί όταν καθυστερεί η λήψη κανονιστικών μέτρων.

Διάγραμμα 5.1 Αποφυγή Λογιστικής Απάτης

Επομένως, οι ρυθμιστικές αρχές θα πρέπει να ελέγχουν πιο προσεκτικά τις πολυεθνικές εταιρείες με περίπλοκες ρυθμίσεις ιδιοκτησίας και να επιβάλλουν πιο λεπτομερή αποκάλυψη των δραστηριοτήτων στο εξωτερικό, των συναλλαγών με συνδεδεμένα μέρη και των διαδικασιών επαλήθευσης των λογαριασμών ταμειακών διαθεσίμων. Η αποτελεσματικότητα των εποπτικών αρχών μπορεί επίσης να αυξηθεί με την προώθηση της χρήσης εργαλείων ελέγχου σε πραγματικό χρόνο και ψηφιακών δομών αναφοράς.

5.2.2 Πρακτικές Συστάσεις

Η ενίσχυση των γραμμών επικοινωνίας μεταξύ των τμημάτων ελέγχου και διακυβέρνησης είναι μια άλλη κρίσιμη πρόταση. Οι ροές πληροφοριών που εξακολουθούν να είναι διασκορπισμένες σε όλα τα οργανωτικά επίπεδα αυξάνουν την πιθανότητα απάτης, τόσο σύμφωνα με αυτή την θεωρητική μελέτη όσο και με τις περιπτώσεις που έχουν εξεταστεί. Προκειμένου να μπορούν οι εσωτερικοί ελεγκτές να μεταφέρουν τα ευρήματα στις επιτροπές ελέγχου και τα διοικητικά συμβούλια αμέσως, χωρίς την ανάγκη διευθυντικού φιλτραρίσματος, οι εταιρείες θα πρέπει να θεσπίσουν τυποποιημένες διαδικασίες αναφοράς. Η συχνή συνεργασία μεταξύ εποπτικών φορέων, εξωτερικών και εσωτερικών ελεγκτών μπορεί να βελτιώσει ακόμη περισσότερο την επίγνωση του κινδύνου και να εγγυηθεί ότι τα νέα ζητήματα αξιολογούνται μαζί και όχι ξεχωριστά.

Οι οργανισμοί και οι ρυθμιστικοί φορείς θα πρέπει επίσης να ενθαρρύνουν τη συνεχή επαγγελματική ανάπτυξη στον ψηφιακό έλεγχο και στις μεθόδους εγκληματολογικής

λογιστικής. Οι παραδοσιακές τεχνικές ελέγχου ενδέχεται να μην επαρκούν για τον εντοπισμό περίπλοκων σχεδίων χειραγώγησης, καθώς οι οικονομικές συναλλαγές γίνονται πιο περίπλοκες και τεχνολογικά καθοδηγούμενες. Η ικανότητα των ελεγκτών να εντοπίζουν ανωμαλίες νωρίς μπορεί να ενισχυθεί με την επένδυση σε εξειδικευμένη εκπαίδευση, διεπιστημονικές ομάδες ελέγχου και εξελιγμένα αναλυτικά εργαλεία. Εκτός από την ενίσχυση της οργανωτικής ανθεκτικότητας, αυτού του είδους οι δραστηριότητες συμβάλλουν στην ανοικοδόμηση της εμπιστοσύνης του κοινού στην εταιρική λογοδοσία και την οικονομική αναφορά.

5.3 Προτάσεις για Μελλοντικές Μελέτες

Μέσω μιας σύνθεσης της βιβλιογραφίας και μιας ποιοτικής έρευνας περιπτώσεων, η παρούσα μελέτη προσφέρει μια διεξοδική εξήγηση της σύνδεσης μεταξύ των διαδικασιών ελέγχου και της λογιστικής απάτης. Παρ' όλα αυτά, ορισμένα θέματα εξακολουθούν να αποτελούν αντικείμενο επιστημονικής έρευνας. Χρησιμοποιώντας τεχνικές συλλογής πρωτογενών δεδομένων, συμπεριλαμβανομένων συνεντεύξεων με εσωτερικούς και εξωτερικούς ελεγκτές, ρυθμιστικούς υπαλλήλους και μέλη της επιτροπής ελέγχου, μια μελλοντική μελέτη θα μπορούσε να εμβαθύνει την εμπειρική πτυχή αυτού του θέματος. Αυτές οι μέθοδοι θα συμπλήρωναν τα θεωρητικά και τεκμηριωμένα στοιχεία που χρησιμοποιούνται σε αυτήν τη μελέτη, επιτρέποντας στους ερευνητές να διερευνήσουν πώς οι κίνδυνοι απάτης γίνονται κατανοητοί, μεταφέρονται και αντιμετωπίζονται στο εσωτερικό των οργανωτικών συνθηκών.

Οι ποσοτικές μελέτες που διερευνούν τη σύνδεση μεταξύ των πλαισίων διακυβέρνησης και της συχνότητας απάτης σε διάφορους τομείς και δικαιοδοσίες αποτελούν μια άλλη οδό. Οι επιπτώσεις παραγόντων όπως η συγκέντρωση ιδιοκτησίας, η ανεξαρτησία του διοικητικού συμβουλίου, η εμπειρία της επιτροπής ελέγχου και οι γραμμές αναφοράς εσωτερικού ελέγχου στην πιθανότητα και τη διάρκεια της υποβολής λανθασμένων οικονομικών αναφορών θα μπορούσαν να εξεταστούν σε εκτεταμένη στατιστική έρευνα. Συγκριτικές μελέτες μεταξύ εθνών με διάφορες κανονιστικές παραδόσεις μπορούν επίσης να ρίξουν φως στους τρόπους με τους οποίους τα θεσμικά πλαίσια επηρεάζουν τη διαφάνεια των εταιρειών και την αποτελεσματικότητα του ελέγχου.

Η ταχεία εξέλιξη των λογιστικών διαδικασιών από την ψηφιοποίηση προσφέρει έναν ακόμη τομέα για μελλοντική μελέτη. Οι παραδοσιακές προσεγγίσεις διασφάλισης θα μπορούσαν να τροποποιηθούν από αναδυόμενες τεχνολογίες όπως τα λογιστικά

συστήματα που βασίζονται σε blockchain, η τεχνητή νοημοσύνη, η μηχανική μάθηση και οι πλατφόρμες συνεχούς ελέγχου. Παρόλο που η θεωρητική έρευνα δείχνει ότι αυτά τα εργαλεία θα μπορούσαν να βελτιώσουν σημαντικά την ανίχνευση ανωμαλιών και να μειώσουν την ανάγκη για μεθόδους δειγματοληψίας, προς το παρόν δεν υπάρχουν εμπειρικά δεδομένα σχετικά με τη χρησιμότητα, την αξιοπιστία και τις επιπτώσεις τους στη διακυβέρνηση. Έτσι, η μελλοντική έρευνα θα μπορούσε να εξετάσει πώς ο επαγγελματικός σκεπτικισμός, η κρίση του ελεγκτή και η αναλογία της αυτοματοποιημένης προς την ανθρώπινη λήψη αποφάσεων στη διαδικασία ελέγχου επηρεάζονται από την τεχνολογική πρόοδο.

Επιπλέον, διεπιστημονικές μελέτες που ενσωματώνουν γνώσεις από την εταιρική διακυβέρνηση, την οργανωσιακή συμπεριφορά και τη λογιστική μπορούν να ενισχύσουν τη γνώση των συμπεριφορικών και πολιτισμικών πτυχών της απάτης. Σύμφωνα με αυτή τη μελέτη, οι οργανωσιακές πρακτικές που αποθαρρύνουν την καταγγελία παρατυπιών ή δίνουν μεγαλύτερη προτεραιότητα στην απόδοση από τη διαφάνεια είναι δύο ακόμη λόγοι για τους οποίους η απάτη συνεχίζεται συχνά, εκτός από τις αποτυχίες τεχνικού ελέγχου. Μια πιο ολοκληρωμένη γνώση της πρόληψης της απάτης θα προέκυπτε από την εξέταση των αλληλεπιδράσεων μεταξύ των μεθόδων ελέγχου και των οργανωσιακών κινήτρων, του ηθικού κλίματος και των στυλ ηγεσίας.

Τέλος, οι διαχρονικές μελέτες που εξετάζουν τον τρόπο με τον οποίο οι οργανισμοί αλλάζουν μετά από επεισόδια απάτης μπορεί να είναι χρήσιμες για μελλοντική έρευνα. Η εξέταση των αναδιοργανώσεων διακυβέρνησης, των ρυθμιστικών αντιδράσεων και των μεταρρυθμίσεων μετά από σκάνδαλα μπορεί να βοηθήσει στον προσδιορισμό του κατά πόσον οι διορθωτικές ενέργειες οδηγούν σε μακροπρόθεσμες αυξήσεις στην αποτελεσματικότητα και τη διαφάνεια του ελέγχου ή μόνο σε βραχυπρόθεσμες αλλαγές συμμόρφωσης. Μια τέτοια έρευνα θα απέδιδε σημαντικές πληροφορίες σχετικά με τη μακροπρόθεσμη ευρωστία των πλαισίων εταιρικής διακυβέρνησης και την αποτελεσματικότητα της ρυθμιστικής δράσης στην αποκατάσταση της εμπιστοσύνης της αγοράς.

Βιβλιογραφία

Ελληνική Βιβλιογραφία

- Σπηλιωτόπουλος, Χ. (2021). Η Συμβολή του Ελεγκτικού Έργου της ΕΑΔ στην Κοινωνία. Εθνική Αρχή Διαφάνειας.

Ξένη Βιβλιογραφία

- Abdullah, R. B. (2014). *Redefining internal audit performance: Impact on corporate governance*. Edith Cowan University. Retrieved from <https://ro.ecu.edu.au/theses/1567>
- Albrecht, W.S., Albrecht, C.O., Albrecht, C.C., & Zimbelman, M.F. (2018). *Fraud Examination*. 5th ed. Boston: Cengage Learning.
- Amola, M., & Emmanuel, M. (2025) *Effectiveness of Audit Committees in Preventing Financial Statement Fraud in Public Companies*.
- Appelbaum, D., Kogan, A., & Vasarhelyi, M. A. (2017). Big Data and Analytics in the Modern Audit Engagement: Research Needs. *Auditing: A Journal of Practice & Theory*, 36, 1-27. <https://doi.org/10.2308/ajpt-51684>
- Association of Certified Fraud Examiners (ACFE). (2022). *Report to the Nations: Global Study on Occupational Fraud and Abuse*.
- Beasley, M. S., Carcello, J. V., Hermanson, D. R., & Neal, T. L. (2010). Fraudulent financial reporting 1998–2007: An analysis of U.S. public companies. *Association Sections, Divisions, Boards, Teams*. 453. https://egrove.olemiss.edu/aicpa_assoc/453
- Becerra Huamán, C., De la Cruz-Montoya, D., Gutierrez-Cuadros, J., Pilco Labajos, S., & Lopez-Almeida, M. (2025). Financial Auditing as an Effective Tool for Fraud Detection: A Systematic Review. *Journal of Risk and Financial Management*, 18(9), 523. <https://doi.org/10.3390/jrfm18090523>
- Benston, G. J., & Hartgraves, A. L. (2002). Enron: What happened and what we can learn from it. *Journal of Accounting and Public Policy*, 21(2), 105–127. [https://doi.org/10.1016/S0278-4254\(02\)00042-X](https://doi.org/10.1016/S0278-4254(02)00042-X)
- Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission (COSO). (2013). *Internal Control — Integrated Framework*.
- Cressey, D. R. (1953). *Other people's Money: A study of the social psychology of embezzlement*. Glencoe, IL: Free Press.

- Creswell, J.W. (2014). *Research Design: Qualitative, Quantitative, and Mixed Methods Approaches*. 4th ed. Thousand Oaks: Sage Publications.
- Dechow, P. M., Ge, W., Larson, C. R., & Sloan, R. G. (2011). Predicting material accounting misstatements. *Contemporary Accounting Research*, 28(1), 17–82. <https://doi.org/10.1111/j.1911-3846.2010.01041.x>
- Drogas, G., Pazarskis, M., Anagnostopoulou, E., & Papachristou, A. (2017). The Effect of Internal Audit Effectiveness, Auditor Responsibility and Training in Fraud Detection. *Journal of Accounting and Management Information Systems*, 16, 434-454. <https://doi.org/10.24818/jamis.2017.04001>
- Elo, S., & Kyngäs, H. (2008). The qualitative content analysis process. *Journal of advanced nursing*, 62(1), 107–115. <https://doi.org/10.1111/j.1365-2648.2007.04569.x>
- Governance Work. (2025). Corporate Governance Structure: Key Elements and Benefits, Akram Krayem available at: <https://governanceatwork.io/blog/corporate-governance-structure/>
- Graham, J. R., Harvey, C. R., & Rajgopal, S. (2005). The economic implications of corporate financial reporting. *Journal of Accounting and Economics*, 40(1–3), 3–73. <https://doi.org/10.1016/j.jacceco.2005.01.002>
- Gramling, A. A., Maletta, M. J., Schneider, A., & Church, B. K. (2004). The role of the internal audit function in corporate governance: A synthesis of the extant internal auditing literature and directions for future research. *Journal of Accounting Literature*, 23, 194-244
- Healy, P. M., & Palepu, K. G. (2003). The fall of Enron. *Journal of Economic Perspectives*, 17(2), 3–26. <https://doi.org/10.1257/089533003765888403>
- International Auditing and Assurance Standards Board (IAASB). (2021). 2020 Handbook of International Quality Control, Auditing, Review, Other Assurance, and Related Services Pronouncements. Handbooks, Standards, and Pronouncements, 978-1-60815-459-3.
- International Federation of Accountants (IFAC) (2020). International Standards on Auditing (ISA).
- International Federation of Accountants (IFAC). (2021). *International Standards on Auditing*.

- Institute of Internal Auditors (IIA). (2020). *International Professional Practices Framework (IPPF)*.
- Kassem, R. (2022). Elucidating corporate governance's impact and role in countering fraud. *Corporate Governance*, 22 (7), 1523–1546, doi: <https://doi.org/10.1108/CG-08-2021-0279>
- Knezevic, S., Mitrovic, A., & Cvetkovic, D. (2019). The role of auditing profession in detecting frauds in financial statements. *NBP. Nauka, bezbednost, policija*, 24(2), 97–109. <https://doi.org/10.5937/nabepo24-18979>
- Kogan, A., Manela, A., & Pnueli, Y. (2020). "Detecting Financial Fraud Using Machine Learning Techniques." *Journal of Business Research*, 116, 215-223.
- Kothari, C. R. (2004). *Research Methodology: Methods and Techniques*. 2nd ed. New Delhi: New Age International.
- Kusumosari, L., & Rahardjo, S. (2023) *Audit Committee Effectiveness as Fraud Prevention Mechanisms*. Jurnal Riset Akuntansi dan Bisnis Airlangga.
- Lois, P., Drogalas, G., Karagiorgos, A., & Parcha, A. (2022). *Financial statement misrepresentation: the role of internal and external audit*. *Global Business and Economics Review*
- McCrum, D. (2022). *Money Men: A Hot Startup, A Billion Dollar Fraud, A Fight for the Truth*. Penguin Random House.
- McLaughlin, C, Armstrong, S, Moustafa, M.W., Elamer, A.A. (2021). Audit committee diversity and corporate scandals: evidence from the UK. *International Journal of Accounting and Information Management*, 29(5), 734–763. <https://doi.org/10.1108/IJAIM-01-2021-0024>
- Mediaty, M., Indrijawati, A., Pratama Kohar, Y., Sutriani, S., & Salsabila, T. (2024). Review of Artificial Intelligence In Accounting: Trends, Implementation and Implications. *Journal of Accounting and Finance Management*, 5(5), 1146–1160. <https://doi.org/10.38035/jafm.v5i5.1222>
- Messier, W. F., Reynolds, J. K., Simon, C. A., & Wood, D. A. (2011). The effect of using the internal audit function as a management training ground on the external auditor's reliance decision. *Accounting Review*, 86(6), 2131-2154. <https://doi.org/10.2308/accr-10136>

- Nelson, M. W. (2009). A model and literature review of professional skepticism in auditing. *AUDITING: A Journal of Practice & Theory*, 28(2), 1–34. <https://doi.org/10.2308/aud.2009.28.2.1>
- Pamungkas, I. D., Oktafiyani, M., Swatyayana, P. A., Kurniawati, R., Putri, A. A., & Alfared, M. A. A. (2025). Can Corporate Governance Structures Reduce Fraudulent Financial Reporting in the Banking Sector? Insights from the Fraud Hexagon Framework. *Journal of Risk and Financial Management*, 18(12), 698. <https://doi.org/10.3390/jrfm18120698>
- Porter, B. (1993). An Empirical Study of the Audit Expectation-Performance Gap. *Accounting and Business Research*, 24(93), 49–68. <https://doi.org/10.1080/00014788.1993.9729463>
- Prawitt, D. F., Smith, J. L., & Wood, D. A. (2009). Internal audit quality and earnings management. *The Accounting Review*, 84(4), 1255–1280. <https://doi.org/10.2308/accr.2009.84.4.1255>
- Rezaee, Z. (2005). Causes, consequences, and deterrence of financial statement fraud. *Critical Perspectives on Accounting*, 16(3), 277–298.
- Rezaee, Z., & Riley, R. (2010). *Financial Statement Fraud: Prevention and Detection*. Wiley.
- Saifudin, S., Januarti, I., & Purwanto, A. (2025). The Role of Artificial Intelligence in the Audit Process and How to Fraud Detections: A Literature Outlook. *Journal of Ecohumanism*, 4(1), 4185. <https://doi.org/10.62754/joe.v4i1.6301>
- Sikka, P. (2009). Financial crisis and the silence of the auditors. *Accounting, Organizations and Society*, 34(6–7), 868–873. <https://doi.org/10.1016/j.aos.2009.01.004>
- SlideServe. (2012). The Enron Scandal – Timeline, available at: <https://www.slideserve.com/rue/the-enron-scandal-timeline>
- Transparency International. (2021). *Corruption Perceptions Index*.
- Trisanti, T. (2023). The Influence of the Audit Committee Characteristics on Fraudulent Financial Reporting. *International Journal of Accounting, Finance and Risk Management*, 8(4), 113–122. <https://doi.org/10.11648/j.ijafm.20230804.14>
- U.S. Securities and Exchange Commission (SEC). (2002). *Report of Investigation Pursuant to Section 21(a) of the Securities Exchange Act of 1934: Enron Corporation*.

- Velte, P. (2023). The link between corporate governance and corporate financial misconduct. A review of archival studies and implications for future research. *Manag Rev Q* **73**, 353–411. <https://doi.org/10.1007/s11301-021-00244-7>
- Wüthrich, J. (2022). "AI in Audit: Current Developments and Future Prospects." *European Accounting Review*, 31(1), 1-20.
- Yin, R. K. (2018). *Case Study Research and Applications: Design and Methods*. 6th ed. Thousand Oaks: Sage Publications.
- Zenya. (2024). What is the COSO model and what can you do with it?, available at: <https://zenya-software.com/ie/knowledge/what-is-the-coso-model-and-what-can-you-do-with-it/>
- Zhai, Y., & Huang, Z. (2022). "Machine Learning Techniques for Fraud Detection in Accounting: A Survey." *Computers in Human Behavior*, 135, 107293.